Studies
EN + Σ EN
Musicalia 18/2026/1–2
DOI: 10.37520/muscz.2026.001

IVANA CÍROVÁ HACMACOVÁ – EVA PAULOVÁ

Antonín Dvořák in Photographs (EN)

Ivana Círová Hacmacová
Antonín Dvořák Museum
ivana.cirova@nm.cz

Eva Paulová
Czech Museum of Music
eva.paulova@nm.cz

This work was financially supported by the Ministry of Culture of the Czech Republic (2024–2028/23.I.c, National Museum, 00023272).

Abstract: The subject matter of this study is photographs depicting Antonín Dvořák during different periods of his lifetime, from age 27 until the end of his life, showing the composer either by himself or in the company of other persons. The study builds on extensive inter-institutional research, the results of which have been published in a specialized database, and seeks to provide a scholarly assessment of the work of prominent Czech and foreign photographic studios as well as amateur photographers. For the first time, the photographs have been examined in detail with regard to their dating, handwritten and printed inscriptions, materials, and subsequent processing. Authorship was also verified for both professional and amateur photographs. Two groups of photographs are of particular interest: a unique set of amateur photographs (snapshots) depicting Antonín Dvořák spending leisure time with his family at their summer home in Vysoká u Příbramě, and a series of stereoscopic photographs of the composer taken during his stay in the United States. The study summarises the most significant aspects of the project and places them in a broader historical context.

Key words: historical photographs; Antonín Dvořák; Jindřich Lachmann; Hynek Fiedler; Jan Mulač; Jan Nepomuk Langhans; Robert White Thrupp; Negretti & Zambra; Percival M. F. Hedley; William Spiess

Nineteenth-century photography represents a unique historical source with the potential to offer a wealth of information. Its use in the historical sciences occupies a distinctive and indispensable role alongside written sources. The photographs are important not only because they document the technological development of the photographic process itself, but also, increasingly, because they are viewed as an indispensable type of source with respect to their historical and social context. In this regard, the most important collection of musical iconography in the Czech Republic, held by the National Museum, represents a unique area of research that has been systematically explored, especially in recent years.[1] These activities also included a project carried out across the National Museum's collections[2] with the aim of conducting an extensive survey of photographs depicting Antonín Dvořák. The study was supplemented by research into the photographic collections of the Museum of Literature – Memorial of National Literature,[3] where there are rare glass negatives from the important Prague photographic studio of Jan Mulač. Individual items have also been found in such other institutions as the Sedlčany Municipal Museum, the Moravian Museum (Department of the History of Music), the State District Archive in Příbram, the Dvořák American Heritage Association in New York, and the private collections of the composer or of collectors (such as Martin Pros). The resulting collection was considerably larger than originally estimated, comprising a total of 215 specimens. The findings of this research have been published in the form of a specialised database,[4] which is a unique compilation of all thus far known photographic depictions of the composer. The emphasis was on documenting all original specimens (both positives and negatives, as well as copies where they were of particular significance or where the original negative or positive did not survive), as well as reproductions of photographs that were unknown or exceptional, such as, for example, those exhibiting unusual subsequent processing.

The material obtained in this way was subjected to detailed study. There was verification of the printed information on photographs and of handwritten inscriptions, which document the composer's life (such as various dedications) or what

1 For example, PAULOVÁ, Eva: Fotografie ateliérů Jana Mulače a Josefa Mulače ve sbírkách Českého muzea hudby, *Musicalia. Journal of the Czech Museum of Music / Časopis Českého muzea hudby*, vol. 4, 2012, nos. 1–2, pp. 89–113; PLECITÁ, Jana: Fotografie potomků Bedřicha Smetany a Kateřiny Smetanové, rozené Kolářové, ve sbírce Muzea Bedřicha Smetany, *Musicalia. Journal of the Czech Museum of Music / Časopis Českého muzea hudby*, vol. 15, 2023, nos. 1–2, pp. 40–71; PAULOVÁ, Eva: *Ateliér J. Mulač. Jan a Josef Mulačovi, fotografové kulturního života Prahy 1870–1914 / The Studio of J. Mulač. Jan and Josef Mulač, photographers of the cultural life of Prague 1870–1914*. Praha: Národní muzeum – Památník národního písemnictví – Muzeum literatury, 2023.

2 Mainly at specialised departments of the Czech Museum of Music (the Antonín Dvořák Museum, hereinafter MAD, the Bedřich Smetana Museum, hereinafter MBS, and the Department of Music History, hereinafter ČMH), at the Historical Museum (Theatre Department, hereinafter HM–DO), and at the Náprstek Museum of Asian, African and American Cultures (hereinafter NpM).

3 Hereinafter ML–PNP LA.

4 Online database of photographs of the composer Antonín Dvořák: *Photographs of Antonín Dvořák* [online], retrieved from https://antonindvorak.nm.cz/en/photographs [accessed on 22 May 2026].

happened to the composer's portrait during his lifetime or after his death. Special attention was devoted above all to photographs from famous Czech studios, which unquestionably include those of Jan Nepomuk Langhans, Jan Mulač, and Hynek Fiedler. The research also focused on the composer's portraits made abroad: those by Negretti & Zambra in London, the Viennese portrait by the sculptor Percival M. F. Hedley, portraits by Robert White Thrupp in Birmingham and by William Spiess in New York, and amateur photographs of the composer and his family.

I. Antonín Dvořák in the studio

The development of photography overlaps closely with Dvořák's life. His extraordinary musical talent, work ethic, and diligence brought him one success after another and secured him fame as one of the most celebrated composers of his time. His growing popularity during his lifetime was reflected in the increasing number of photographs depicting him. Antonín Dvořák was photographed extensively at studios both at home and abroad, and his portraits also began appearing in the contemporary press. As we know, the composer kept a close eye on what was going on around him, and he was not indifferent to how he appeared in photographs—in a letter to his friend Alois Göbl sent from London on 13 March 1884,[5] for example, he lamented: "*Beringer has just brought me the illustrated magazine Figaro, with my photograph and a biography of me. I look awful in it! That's enough for now. I must get ready for the concert!*"[6]

Dvořák's friends and acquaintances often asked him for a photograph or for him to sign one: "[…] *could you bring me back a photograph from America as a souvenir?*",[7] wrote his colleague and friend Mořic Anger, for example. For the recipients, the photographs were not merely cherished reminders of an acquaintance or friend, but also valuable mementos of a figure whose stature was rapidly increasing, as shown by a comment in a letter sent to Dvořák in New York by Jan Rynda: "*You*

5 Antonín Dvořák set out on his first journey to England on 5 March 1884 together with the composer and pianist Jindřich Kàan z Albestů (1852–1926). In London, they were guests of two important figures of England's musical life—Oscar Beringer (1844–1922), an English pianist and composer of German origin, who took Dvořák to his home at the address 12 Hinde Street, Manchester Square, and Alfred Henry Littleton (1845–1904), co-owner of the important London music publishing house Novello, Ewer and Co. The latter was largely responsible for fostering Dvořák's contacts in England and for having his publishing house print Dvořák's oratorios and cantatas.

6 *Antonín Dvořák nejbližšímu příteli / Antonín Dvořák to His Closest Friend*, ed. Milan Kuna. Praha: Nadační fond Pražský podzim, 2000, pp. 20–21. At that time, Dvořák conducted his *Stabat mater*, Op. 58, at the Royal Albert Hall. Nearly all of London's music journals and daily newspapers reported on the composer's first appearance in England, and Dvořák became the star of the week. A photograph of him appeared in *The London Figaro* on 13 March 1884. He conducted two more orchestral concerts in London (at St. James's Hall and the Crystal Palace) on 20 and 22 March 1884.

7 Letter from Mořic Anger to Antonín Dvořák in New York dated 1895. Cf. *Antonín Dvořák, Korespondence a dokumenty*, ed. Milan Kuna et al., Praha: Editio Bärenreiter, 1987–2004, vol. 7, p. 362.

have no idea how pleased I was to receive your photograph last week. I did not waste any time, but went straight into town to order a fine frame for such a precious photograph."[8]

There are also known instances in which Dvořák himself was presented with photographs. From a letter he sent to his friend Antonín Rus on 15 January 1895, we learn: "*I at once recognized the address on the large envelope, written in your own hand, and when I felt it, I immediately knew there would be a photograph inside, but I had no idea it would be one of me. Only then, as I read your letter further, did I understand what had happened, and I remembered how we had sat together in the garden and had ourselves photographed, you and I together—but it seems to have come out without you. Oh, you rascal, how you fooled me! Well, there's no helping it, so long as the photographer's wish was fulfilled, and the photograph—I must say—turned out wonderfully. I like it very much, and when I showed it at school, everyone praised it highly. Tell the gentleman to have another one made for me, but there is still plenty of time before I will next be coming to see you* […]".[9]

The oldest photographs of the composer in the National Museum collection are glued to photographers' card mounts, some plain and others elaborately decorated, usually with Art Nouveau motifs. The mounts served not only to reinforce the photographs but also as a space for advertising the photographer, which in turn allows us to trace Dvořák's contacts in this field.

Prague photographic studios

The oldest preserved photograph of Dvořák was taken ca. 1868 at the lesser-known photographic studio of **Jindřich Lachmann**;[10] several specimens have been preserved. There are two specimens of this photograph from Josef Šmejkal's studio.[11]

8 MAD, S 76/888. Dvořák met Rynda in Chicago at the World's Fair in August 1893, and shortly thereafter, on 4 September 1893, he visited him in Saint Paul, Minnesota.

9 Cf. *Antonín Dvořák. Korespondence a dokumenty*, op. cit., vol. 3, p. 366. The photographer responsible for the photograph in question was Jan Vavruška of Písek, whose studio also produced several other portrait photographs of the composer, several prints of which are preserved at MAD, 5351 I1, 6060I1, 527 I1 and at ČMH, Sp 4/2023.

10 MAD, S 226/1045 and MBS, 400. Jindřich Lachmann (1832–1877) was a popular photographer in the early days of carte-de-visite photography in Prague. His studio was located at 361 Ferdinandova třída (now Národní třída), on the corner of Na Perštýně, where he worked from 1862 onward. On the mounts of his photographs, he identified himself as a photographer and publisher. He also took several photographs of St Vitus Cathedral at Prague Castle and was apparently the first to photograph Bohemia's crown jewels. Cf. *Moravská galerie*. Sbírky online. Retrieved from https://sbirky.moravska-galerie.cz/items/CZE:MG.MG_9204?has_image=true [accessed on 26 May 2026]. His photograph of Antonín Dvořák is usually dated to 1868–1870, but there is no documentation for a more precise dating; the only evidence is a later handwritten note of unknown provenance on an enlargement produced by the studio of Josef Šmejkal at the address Na Slupi.

11 MAD, S 226/1044 a, b. Josef Šmejkal had his studio at the address No. 10 Na Slupi, opposite the municipal poorhouse of St Bartholomew, near the Botanical Garden.

A small-format portrait photograph known as a *carte de visite*[12] documents the composer at 27 years of age, when he was working as a violist in the Provisional Theatre[13] under the baton of Bedřich Smetana and was in his fourth year of teaching piano to the two Čermák sisters, Josefína and Anna. The picture shows Dvořák in the year when he played in the orchestra for the gala premiere of Smetana's *Dalibor* on the occasion of the laying of the cornerstone of the National Theatre.

Among the most prestigious Prague studios in which Antonín Dvořák was photographed were those of Jan Mulač and Jan Nepomuk Langhans. It is rather remarkable that from such an important photographic studio as that of **Jan Nepomuk Langhans**,[14] only a single bust portrait of Antonín Dvořák, dating from 1901, has survived.[15] By contrast, the largest number of preserved photographs, especially portraits, comes from the former studio.[16] Dvořák's visits to **Jan Mulač**[17] are associated only with Mulač's work in central Prague, where he moved his studio from Karlín in the autumn of 1877; by then, Karlín was already a rapidly growing Prague suburb. The studio was located at No. 15, Ovocná Street (today the street 28. října),[18] where a whole series of portraits of the composer was made. Mulač did not photograph Dvořák only in his studio—there is also a preserved photograph of the composer in his coffin as well as pictures of his funeral procession.[19] He can thus be said to have documented Dvořák all his life.

The oldest photographs are dated approximately to 1878–1879. The photographs all depict the composer in virtually identical poses, although they differ in the design of their mounts and in format. The dedication to Dvořák's friend Alois Göbl that appears on one specimen implies that the picture was taken before 2 August 1879.[20] The photograph was taken in Prague, and it may also be assumed to have been sent from there, although the possibility cannot be ruled out that Dvořák gave

12 In the 1860s, the collodion process enabled the flourishing of cartes de visite and stereographs. Photography in the studio was easier, mainly because of the facilities available there. Despite its impracticality, the collodion process became the most widely used photographic technique between 1851 and 1880. Photography gradually made its way into the streets and outdoors, but it was still quite some time before it became possible to convey the fleeting experience of an artistic performance in a concert hall or theatre.

13 Dvořák is also shown in a group photograph of the orchestra of the Provisional Theatre from 1869–1870 (under no. 6). The original is held at MBS, S 217/2315, and a photographic reproduction is at MAD, S 226/1101.

14 Jan Nepomuk Langhans (1851–1928) was a portrait photographer and the founder of the company J. F. Langhans, with his own studios in Prague, Jindřichův Hradec, Pilsen, České Budějovice, Hradec Králové, Náchod, and Mariánské Lázně.

15 ČMH, Sp 4/2023. The same specimen in the form of a photographic reproduction is held at MAD, S 226/1068.

16 The database contains 48 photographs of Antonín Dvořák taken by Jan Mulač from the total of 215 photographs.

17 Jan Mulač (1841–1905) was a Czech portrait photographer and patriot who focused on portraits of famous people and on important events. He was one of the first photographers to create systematic documentation of events on Prague's streets.

18 The studio was located not directly in the courtyard or garden, as was customary, but in the garden area created from the former Old Town moat, at No. 376/15. The house and studio disappeared during the construction of the Old Town Market. Therefore, from 1894 Mulač worked at a new address, No. 681/20 Vodičkova Street.

19 MAD, 6463 I1.

20 MAD, 8640 I1. On the reverse is Dvořák's inscription: "*Svému milému příteli p Al. Göblovi věnuje Antonín Dvořák Na Sichrově 2. 8. 1879.*" ("Dedicated to my dear friend, Mr Al. Göbl, by Antonín Dvořák at Sichrov, 2 Aug. 1879.").

↑ **Antonín Dvořák**
Photograph by Jan Mulač, Prague, 1878–1879. / Fotografie, Jan Mulač, Praha, 1878–1879.
ČMH, F 4920.

his friend the photograph in person when he went to Sychrov at the end of July 1879.[21] The photograph survives in a number of copies.

In his studio, Mulač had a collection of glass negatives, from which he could make additional copies whenever needed. This common practice of the period is confirmed by a letter from Bedřich Hlaváč to Antonín Dvořák sent to Vysoká on 6 June 1889: "[…] *Yesterday I received a letter saying that the editors would also publish your portrait and biography, or rather an article about you and your works. I therefore come to you with two requests in this matter: first of all, please send me by return of post, as soon as possible, a cabinet photograph; or, if you do not have one with you, you could send me a few lines authorizing me to obtain one from Mr Mulač* […]".[22] Mulač sent photographs to Antonín Dvořák in America at least once, as is clear from a letter sent by Dvořák's daughters Anna and Otilie to their parents in New York on 14 March 1895: "*Yesterday I spoke with Anger; he also said that* [?] *Mulač had sent the photographs and that he was waiting for a letter* […]".[23]

Mulač's studio was also a kind of artistic salon, where Czech men of letters, visual artists, and actors gathered. Unfortunately, the photographic studio ceased to exist along with the building when the Old Town Market was constructed, and from 1895 onward Mulač was based at a new address on Vodičkova Street. There, however, he no longer enjoyed the same social prominence, and the studio of the photographer **Jan Tomáš** (1841–1912) took over the Mulač studio's role as an artistic centre. His studio was located at No. 7 Wenceslas Square, facing what

21 Letter from Antonín Dvořák to Alois Göbl written on 30 Jul. 1879 in Berlin. Cf. *Antonín Dvořák. Korespondence a dokumenty*, op. cit., vol. 1, p. 177.
22 Letter from Bedřich Hlaváč to Antonín Dvořák written on 6 Jun. 1889. Cf. *Antonín Dvořák. Korespondence a dokumenty*, op. cit., vol. 6, p. 209.
23 Letter from Anna and Otilie to their parents in New York written on 14 Mar. 1895. Cf. *Antonín Dvořák. Korespondence a dokumenty*, op. cit., vol. 7, p. 378.

is now the park by the Franciscan Garden,[24] and it became a popular place for gatherings mainly of actors and singers from Prague's theatres. Tomáš not only photographed his artistic friends, but also recorded their voices on phonograph cylinders, as he was one of the first people in Prague to own a phonograph.[25] His cabinet photographs immortalised many prominent figures of Czech cultural life, including Antonín Dvořák.

From his studio, the iconographic collection of the Antonín Dvořák Museum preserves a cabinet photograph of the composer in a half-length portrait, dating from 1892, as well as portrait photographs,[26] one of which bears a dedication in ink on the reverse: "*To Prof. Kollman, an enthusiastic musician, as a memento. Hradec Králové 2–3 Apr. 1892. Prague 11 Apr. 1892. Antonín Dvořák.*"[27] Jan Tomáš is also the author of the original photograph of Antonín Dvořák wearing the academic gown, but the image has only been preserved in the form of a photographic reproduction by Bedřich Renner.[28] Dvořák received the doctoral gown from members of the university choral society when he was awarded an honorary doctorate at Cambridge University on 15 June 1891.[29]

Without question, another of Prague's important photographic studios was that of **Hynek Fiedler**,[30] whose work is represented in the National Museum's collections by a total of thirteen photographs and one negative. These are predominantly portrait photographs made between 1878 and 1892, by which time Hynek Fiedler had already died and his widow Anna was running the studio.[31] The photographs taken in that studio of Antonín Dvořák, his wife Anna, their daughters Otilie, Anna, and Magdalena, and their son Antonín date from 1883–1884.

24 In 1894, construction work forced the studio to move to the grounds of the Stýbl buildings near the Franciscan Garden (officially No. 785/II), with access from the area where the Alfa Passage now stands.

25 He had brought a phonograph back from the USA as early as 1889. In: SCHEUFLER, Pavel: *Galerie c. k. fotografů*. Praha: Grada Publishing, spol. s r. o., 2001, pp. 64–66.

26 MAD, 5352 I1.

27 Two concerts were given on 2–3 April 1892 in Hradec Králové as part of Dvořák's farewell tour before his departure for the USA.

28 MAD, S 226/1058 a.

29 At a formal ceremony, Dvořák received an academic gown and beret from members of the university choral society. He mentions the whole event in a letter to his friend Antonín Rus: "*Dear Friend! Permit me just a few words. Yesterday was a very strenuous day for me; never in my life have I experienced so much music, but there was no helping it—it had to be so. The fuss was overwhelming—and today at twelve o'clock I am to be awarded a doctoral degree by the local university's rector. The students and professors gave me a wonderfully beautiful robe and hat as a keepsake, and I shall bring them all back with me to Bohemia. Tomorrow, Wednesday, I shall leave via Prague and go straight on to Vysoká, which I am already very much looking forward to. Goodbye for now. Yours, Antonín Dvořák.*" Letter from Antonín Dvořák to Antonín Rus written on 16 June 1891 in Cambridge. Cf. *Antonín Dvořák. Korespondence a dokumenty*, op. cit., vol. 3, p. 83.

30 The painter and portrait photographer Hynek Fiedler (1836–1870) worked initially for his former fellow student Adolf Pech at a photography studio in operation at No. 784 Wenceslas Square since 1864. He later took over from Pech and employed Jan Mulač there as a "business manager" for four years, before Mulač set up on his own.

31 In 1893, his eldest son Josef took over the photographic studio, where he had been working as a "photographic assistant." Thereafter, he ran the studio successfully until 1921. It was common for all members of photographers' families to take part in the work in some form, for example in developing, retouching, or making copies.

The studio of **Ignác Rachota**[32] issued an image based on a photograph by Alfred Littleton[33] depicting the composer and his wife Anna in Leeds, where the couple had gone to take part in a music festival that featured the premiere of the oratorio *Saint Ludmila* on 15 October 1886 with the composer conducting. Dvořák is only represented by isolated specimens from other Prague photographic studios.

Studios outside of Prague

Antonín Dvořák was photographed not only in Prague, but also during his travels around Bohemia and Moravia. A portrait from the Chrudim studio **Tietz & Gallat**,[34] probably photographed either on 24 April 1879, when Dvořák conducted his *Serenade for Strings in E major*, Op. 22, in Chrudim, or during his visit to the town in September 1880, is one of the most widely distributed. Several specimens are preserved in museum collections, and the fact that four of them bear Dvořák's dedications shows that the composer liked this photograph and was pleased to dedicate it to his friends on request. Incidentally, the latest acquisition of the MAD this year is yet another specimen dedicated to Countess Kounic.[35] The reverse of the photograph bears Dvořák's inscription: "*To the Most Esteemed Countess Kounic, as a fond remembrance. Prague, 29/9 83 Ant. Dvořák.*"[36]

Despite the highly formal style of the dedication, it may be assumed that the "countess" in question was Josefína Kounicová, Dvořák's muse and sister-in-law, whom Dvořák addressed formally throughout his life. In some of the surviving correspondence, he referred to her as "the Countess," unlike other members of the family—his sisters and especially the children—who addressed her as "Pepi" or "Aunt Pepi". One cannot, however, rule out Countess Eleonore Kounicová, the mother of Count Václav Kounic, but she only appears in the correspondence during the Dvořák family's stay in America, and moreover with the epithet "the old Countess". The photograph represents the oldest copy of this picture in the iconography collection of the MAD. The others are of a later date, as their mounts already bear a commendation for excellence in photography awarded to the aforementioned studio by Count Eduard Taaffe.

32 Ignác Rachota (?1850–1901), a photographer and academy-trained painter, had a studio at 49 Wenceslas Square. Around 1876, he and a partner ran it under the name Žák & Rachota; he later became independent, and around 1886 the studio was taken over by Josef Šmejkal.

33 MAD, S 226/1089.

34 The photographic studio's name makes reference to the photographer Edmund Tietz and his wife Karolína Gallatová (1848–?), who since 1874 had been one of the few women to become a member of the Photographic Society in Vienna. They were married in 1878 in Chrudim, and together they operated an independent photography business with the aforementioned name.

35 MAD, 1/2026. The dating of this photograph is based on Dvořák's dedication dated 26 June 1881 on a different specimen of this photograph held at MBS.

36 The dedication is the only documentation showing that the composer was in Prague on 29 September 1883 (he had been in Vysoká a few days beforehand, and in early October he was in Vienna).

Apart from this photograph, several more were taken during Dvořák's travels around his homeland. Before departing for America, in the first half of 1892 Dvořák went with his friends and colleagues from the Prague Conservatoire—the cellist Hanuš Wihan and the violinist Ferdinand Lachner—on a musical farewell tour that was unique for its period, during which the trio visited 40 towns in Bohemia and Moravia. The first concert was on 3 January in Rakovník in the hall of the inn U (zlaté) koruny (At the Golden Crown), and the last was on 29 May in the hall of the hotel U zlatého kola (At the Golden Wheel) in Písek. The concerts were a great success and were sold out long in advance. For the individual towns, they represented a major cultural event in which many prominent figures took part. Because of heightened public interest, several photographs and picture postcards were made depicting the trio.[37] This includes a picture by **František Duras**,[38] a photographer active in Slaný (the concert there took place on 7 February 1892, and the picture was taken the same day as the concert) and a photograph from the Brno studio of **Josef Ladislav Šichan**[39] (concert on 18 April of that year), which was issued as a picture postcard by Zikmund Reach.[40] More photographs of the trio from the studios of Hynek Fiedler[41] and Jan Mulač[42] document the extraordinary response to the tour. These take the form of a collage and a photograph of

↑ **Antonín Dvořák**
Photograph from the studio Tietz & Gallat, Chrudim, 1879–1880. / Fotografie, ateliér Tietz & Gallat, Chrudim, 1879–1880.
MAD, 1/2026.

37 Some negatives of the Dvořák Trio from Jan Mulač's studio have been preserved at ML–PNP LA, inv. nos. 44605, 43959, and 44190.

38 MAD, S 226/1107. This involves a collage of portraits of the trio with the incipit of the *Slavonic Dance No. 3* added.

39 ČMH, Sp 4/2023. Members of the so-called Dvořák Trio are in the studio with two bamboo-decorated chairs. There may be a connection between the photograph and Leoš Janáček, with whom Dvořák was on friendly terms (the photograph is kept in the Janáček estate). Šichan was in close contact with Janáček, took photographs of him frequently, painted a portrait of the composer, and even served as a witness at his wedding. Cf. PŘIBÁŇOVÁ, Svatava – ZAHRÁDKA, Jiří: *Leoš Janáček ve fotografiích / Leoš Janáček in Photographs*. Brno: Moravské zemské muzeum, 2008.

40 MAD, S 226/1105 b; ČMH, F 10805.

41 MAD, S 226/1106, MBS, 11/62.

42 ČMH, F 574.

the trio members standing and wearing hats,[43] which has also been preserved as a picture postcard.[44]

Foreign studios

Even on his numerous trips abroad, Antonín Dvořák could not resist having his photograph taken. Interestingly, his successes as a conductor and composer in Germany and Austria are not accompanied by any photographs from the studios there. Apparently, these were journeys on which he took along photographs from home, with further photographs to be taken only once that supply had been exhausted. This undoubtedly happened during his appearances in the United Kingdom, where the response to the works in question, often composed on commission for local festivals, was exceptional, and Dvořák may have been inundated with requests for signed photographs.

The oldest such photograph comes from Birmingham, where the composer had been invited to conduct his cantata *Svatební košile* (The Spectre's Bride) on 27 August 1885 at the local music festival. The concert, with a 400-voice choir and an orchestra of 150 players, was yet another triumph for the composer abroad. Dvořák visited the studio of the leading local photographer **Robert White Thrupp** (1821–1907);[45] the museum's collections preserve two photographs from his studio (but only one on its original mount). One photograph is a bust portrait,[46] and the second is a standing half-length portrait of the composer, with one hand on his hip.[47] A related photograph is also held at the National Portrait Gallery in London, where it is preserved as a secondary enlargement.[48] It apparently comes from the same visit and is (despite being listed as anonymous) the work of Thrupp's studio. The position of the head differs from that seen in the photographs in our collections. It constitutes part of *The Martin Plaut Album: Photographs of prominent people and events by various photographers, 1880s–1911*, in which we mostly find photographs of royal families from all over Europe.

43 Photograph from H. Fiedler's studio, MBS, 11/62. The author of the original photograph is Jan Mulač, as is documented by the negative of the image held at ML–PNP LA, no. 44605.

44 MAD, S 226/1104.

45 BIRMINGHAM HISTORY, MEMORIES & NOSTALGIA. *Photographer RW Thrupp* [online], retrieved from https://birminghamhistory.co.uk/forum/threads/photographer-rw-thrupp.40328/ [accessed on 26 May 2026].

46 MAD, 5356 I1.

47 MAD, S 226/1055 a.

48 Unknown photographer: *Antonín Dvořák*. National Portrait Gallery London NPG P1700(12d) [online], retrieved from https://www.npg.org.uk/collections/search/portrait/mw233733/Antonn-Dvork [accessed on 11 Mar. 2026].

A photographic copy of Dvořák's portrait on a card mount from the **John Alfred Draycott** studio[49] also bears witness to the composer's successes in Birmingham. The company was in operation approximately from 1885 to 1900 and was based in Birmingham, Walsall, and Northampton. Because Dvořák returned to Birmingham in 1886, the photograph cannot yet be dated with certainty to a specific year, but it may be assumed that Thrupp's original photographs had already been taken in 1885.

Another photograph of Dvořák is connected with his successes in London as a conductor and composer. The remarkable Crystal Palace was a venue for showcasing British achievements of the Industrial Revolution. The enormous glass building was erected in 1851 for the Great Exhibition. It was later moved to a new location in Sydenham, in south London, where it stood until 1936. When the structure was rebuilt, it contained a concert hall for 4,000 listeners and was home to a large orchestra of its own. At its helm from 1855 to 1901 was the German-born conductor August Manns, who was the first to perform Dvořák's works in England.[50]

The Crystal Palace was also home to the photographic studio **Negretti & Zambra**,[51] a company that remained in operation until recently, founded as a business partnership between two Italian experts in optical instruments, Henry Negretti (1818–1879) and Joseph Warren Zambra (1822–1897).[52] A photograph of Dvořák[53] was taken at the studio in September 1884, during his second journey to England, as shown by the composer's dedication. (The studio was in the same district as the Westwood House, the residence of Dvořák's English publisher, Alfred Littleton, where the composer stayed on several occasions.)[54] The portrait, depicting the composer in a bust-length view, survives in the collections of the National Museum in four copies[55] as well as in copies made by Hynek Fiedler's

49 Hulton Archive, no. 2971478. Retrieved from https://www.gettyimages.com/detail/news-photo/portrait-of-the-composer-antonin-dvorak-1884-1885-private-news-photo/1510916208?adppopup=true [accessed on 26 May 2026].

50 See Mr. August Manns, *The Musical Times and Singing Class Circular*, vol. 39, no. 661 (1 Mar. 1898), pp. 153–159, retrieved from https://www.jstor.org/stable/3367600?seq=1 [accessed on 10 Mar. 2026]; Sir August Manns, *Museum of Music History* [online], retrieved from https://momh.org.uk/exhibitions/sir-august-manns/.

51 See *NEGRETTI & ZAMBRA Centenary 1850–1950*, published for the firm's 100th anniversary [online], retrieved from https://web.archive.org/web/20110719025508/http:/www.freunde-alter-wetterinstrumente.de/files_pdf/negretti_cent.pdf [accessed on 26 May 2026].

52 They primarily manufactured optical equipment and scientific instruments. After the Crystal Palace was rebuilt, they became its official photographers and were granted, among other privileges, the exclusive right to photograph both the interior and exterior of the building.

53 MAD, S 226/1054.

54 BEVERIDGE, David R.: Dvořák, Novello, Alfred Littleton, and the British Music Festivals: Newly-Discovered Correspondence, New Observations, *Musicalia. Journal of the Czech Museum of Music / Časopis Českého muzea hudby*, vol. 3, 2011, nos. 1–2, pp. 6–46, here p. 29; Architect John L. Pearson, *1881–Westwood House, Sydenham London* [online], retrieved from: https://momh.org.uk/exhibitions/sir-august-manns/ [accessed on 1 Apr. 2026].

55 MBS, 9700; ČMH, F 2335; MAD, S 226/1054 (photograph), and 5355 I1 (photographic reproduction).

↑ **Antonín Dvořák**
Photograph, Negretti & Zambra photography studio, London, 1884. / Fotografie, ateliér Negretti & Zambra, Londýn, 1884.
MAD, S 226/1054.

Prague studio.[56] Probably the most interesting specimen bears an inscription by Dvořák's brother Josef,[57] another was dedicated to a Miss Thomson on 20 December 1884, and a photographic reproduction bears the dedication "*To my unforgettable friend Pyotr Ily*[ich] *Tchaikovsky. Antonín Dvořák, Prague, 21 ? 1888.*" From these dedications, it is clear that this was one of Antonín Dvořák's favourite photographs, and that he liked giving it to his friends and relatives.

After arriving in the USA, Antonín Dvořák had his portrait made at the New York studio of **William Spiess**. The result is so far the only known studio photograph from Dvořák's entire stay in the United States. Several copies have been preserved.[58] A slightly different version of the photograph is also known, held by the Dvořák American Heritage Association (DAHA) and exhibited at the Czech Center in New York. In the museum's collections, it is represented only by a photographic copy in the album of the singer Růžena Maturová.[59]

William Spiess also took photographs of Dvořák's wife Anna,[60] his son Antonín,[61] and his daughter Otilie.[62] They were sent home to the family as mementos along with the correspondence, and both of Anna's sisters mention impressions of them in their letters. Terezie Koutecká commented on the photographs in a letter dated 4 March 1893: "*We were delighted with the photographs, especially Tóna* [Antonín]*—we all liked him very much; he's a real American.*"[63] The older sister,

56 MAD, S 226/1053 and ČMH, Sp 4/2023.
57 ČMH, F 2335. Inscription of Dvořák's brother Josef on the obverse of the photograph: "*A portrait that my brother Ant. gave me before his departure for America. Jos. Dvořák.*"
58 MAD, S 226/1061a, 5237 I1, 5353 I1, S 226/1061 b (photographic reproduction), 610 I1a (picture postcard), MBS, 9440.
59 MBS, E XXIII, 274.
60 MAD, S 226/1111.
61 MAD, S 226/1122.
62 MAD, S 226/1114.
63 MAD, S 76/1247.

"Countess" Josefína Kounicová, mentions them admiringly in a letter dated 5 April 1893: "*Yesterday I went to the Emmaus Fair and visited mother, where they showed me your photographs, which are truly beautiful.*"[64]

II. Amateur photographs of Antonín Dvořák

Besides official portraits, the iconography collection also contains some amateur photographs from the lives of Antonín Dvořák and his family, and these are especially valuable, although their authorship remains unknown in many cases. The composer dedicated some of them to his friends or acquaintances (usually at their request), but in a few exceptional cases, his friends gave him photographs as a memento of time spent together. These also document the rise of amateur photography in the last quarter of the 19th century, made possible by advances in photographic technology and leading to the growing popularity of photography as a leisure activity among the general public. By the end of the 19th century, amateur photographs were no longer unusual, as evidenced by a letter from Josef Zubatý[65] to Antonín Dvořák in New York dated March 1895: "[…] *Perhaps some amateur will supply us with a photograph of your family home.*"[66] And it is in fact an amateur photograph that shows the composer with unidentified persons in front of his birthplace in Nelahozeves during his visit there around 1889. It is the only surviving photograph of Antonín Dvořák taken at his birthplace.[67]

Likewise, the farewell tour discussed above is documented not only by official portraits, but also by rare snapshots taken outdoors. In May 1892, when the tour took Dvořák and his chamber music partners to the Vysočina region, he was first photographed at the railway station with his wife Anna and daughter Anna by an unidentified photographer,[68] and then, surrounded by a welcoming crowd, in Německý (Havlíčkův) Brod.[69]

64 Letter from Josefína Kounicová sent to the Dvořák family in New York on 5 April 1893. Cf. *Antonín Dvořák. Korespondence a dokumenty*, op. cit., vol. 7, p. 54.

65 Josef Zubatý was preparing an exhibition featuring leading figures in Czech music for the music section of the Ethnographic Exhibition.

66 Letter from Josef Zubatý to Antonín Dvořák written in March 1895. Cf. *Antonín Dvořák. Korespondence a dokumenty*, op. cit., vol. 7, p. 389.

67 MAD, S 226/1102.

68 Property of the Dvořák family. Dvořák's wife Anna took part in some of the concerts of the Dvořák Trio, and his daughter Anna, exceptionally, was also in attendance at this concert.

69 MAD, S 226/1090.

↑ **Antonín Dvořák with his children on the lawn at Vysoká / Antonín Dvořák s dětmi v trávě na Vysoké**
From the left: Antonín Dvořák, his son Antonín, youngest daughter Aloisie, and daughter Anna. / Zleva: Antonín Dvořák, Antonín (syn), Aloisie (nejmladší dcera) a Anna (dcera).
Photographic reproduction of an amateur photograph, Vysoká, ca. 1901–02. / Reprofotografie amatérského snímku, Vysoká, cca 1901–02.
MAD, S 226/1095.

In the family circle

Dvořák's career was marked by successful premieres of his works and numerous awards and honours, which in turn brought him growing popularity. Commissions from music festivals and publishers came pouring in, and Dvořák increasingly retreated to the peace and quiet of the natural surroundings at his summer residence at Vysoká u Příbramě (now the Rusalka Villa). There, he could compose, relax on his daily walks, and spend time in his beloved garden surrounded by his cherished family. We can now get a glimpse of that happy period thanks to amateur photographs that captured moments with Antonín Dvořák lying in the grass,[70] surrounded by his children,[71] or standing in front of the house in Vysoká with his children and wife[72] or with his daughter Magdalena.[73]

70 ČMH, F 3015, Sp 15/2026; MAD, S 226/1067 (photographic reproduction).
71 ČMH, F 3016; MAD, S 226/1095 (photographic reproduction).
72 ČMH, F 3021; MAD, S 226/1096 (photographic reproduction).
73 MAD, S 226/1099, ČMH, Sp 4/2023 and Sp 15/2026.

The author of these amateur photographs was probably Dvořák's son Otakar; they are dated to ca. 1902. It cannot, however, be ruled out that the author was Josef Václav Sládek, a frequent guest at Vysoká who was also an enthusiastic amateur photographer with a particular fondness for snapshots[74] and one of the few Czech amateur photographers to take photographs using the wet-collodion process.[75] He was unquestionably the author of a photograph taken in the summer of 1894 on the staircase of the manor house in Vysoká,[76] where Antonín Dvořák and his family often visited his sister-in-law Josefína and her husband Václav Kounic. At the manor house not far from Dvořák's summer residence, music was often played, and his extended family and friends sometimes gathered there, as the aforementioned photograph shows.

A similar amateur photograph by Sládek has been found at the State District Archive in Příbram.[77] It dates from the summer of 1894 at Vysoká, and it shows Antonín Dvořák's extended family and friends on the lawn extending from the staircase of the manor house. The identical clothing suggests that the photograph was probably taken on the same day as the one mentioned above. Unfortunately, the people in the photograph are shown from such a distance that only some of them can be identified with certainty.

Also documenting the composer's leisure time is a photographic reproduction by an unknown photographer, depicting Dvořák in the garden in front of his home[78] from ca. 1896.[79] The composer is leaning on a walking stick with his left hand—perhaps he was just about to set off on one of his customary walks.

A photograph of Antonín Dvořák gazing out of a window in the hallway of the house at No. 564 II, Žitná Street, is exceptional for a different reason.[80] Standing in the background is his son-in-law Josef Suk, illuminated by a ray of light streaming through the windows of the veranda. Once again, the author of the photograph is unknown; it may have been Otakar Dvořák or Klotilda Čermáková's lodger, the amateur photographer Antonín Schütz. The snapshot is special not only because it depicts a fleeting moment in the composer's life, but also because it is the only preserved photograph of him in the house where he spent most of his life with his family.

74 SCHEUFLER, Pavel: *Osobnosti fotografie v českých zemích do roku 1918.* Praha: Akademie múzických umění, 2013, p. 320.
75 SCHEUFLER, *Galerie c. k. fotografů*, op. cit.
76 MAD, S 226/1094a.
77 SOA Příbram, NAD 1101.
78 Dvořák's summer home in Vysoká u Příbramě, now known as the Rusalka Villa.
79 ČMH, F 3019; MAD, S 226/1063 (photographic reproduction).
80 MAD, S 226/1071.

↑ **Antonín Dvořák with family and friends at Vysoká / Antonín Dvořák s rodinou a přáteli na Vysoké**
From right: the family friend Dr. Smělý (a lodger of Klotilda Čermáková, Dvořák's mother-in-law); second from right, Antonín Dvořák, holding his son Otakar by the hand; behind them, Josefína Kounicová (Dvořák's sister-in-law) in a white dress with a white parasol; next to her, her daughter Otilie; behind her, Dvořák's sister-in-law Terezie Koutecká; in the background, Count Václav Kounic in a dark suit and dark bowler hat; next to him, Dvořák's mother-in-law Klotilda Čermáková in a dark dress with a dark parasol; beside her, his daughters Anna and Magdalena in light-coloured dresses; and on the left, his wife Anna, also in a light-coloured dress. The man probably seated on the grass is the family friend and amateur painter A. Klier. In the foreground, from left: his son Antonín; his daughter Aloisie in a white dress; one of his nieces (probably Zdena Štěpánková); next to her, his sister-in-law Klotilda Hertanová with her son Václav (in white); and another niece (probably Marie Štěpánková). / Zprava: rodinný přítel Mudr. Smělý (podnájemník Klotildy Čermákové, tchyně), druhý zprava je Antonín Dvořák držící za ruku svého syna Otakara, za nimi v bílých šatech s bílým slunečníkem Josefína Kounicová (švagrová), vedle ní dcera Otilie, za ní švagrová Terezie Koutecká, vzadu v tmavém obleku s tmavou buřinkou hrabě Václav Kounic, vedle něj v tmavých šatech s tmavým slunečníkem tchyně Klotilda Čermáková, vedle ní ve světlých šatech dcery Anna a Magda a nalevo ve světlých šatech manželka Anna. Na trávě pravděpodobně sedí rodinný přítel a amatérský malíř A. Klier. Vpředu děti, zleva syn Antonín, v bílých šatech dcera Aloisie, vedle ní jedna z neteří (pravděpodobně Zd. Štěpánková) a vedle ní švagrová Klotilda Hertanová se synem Václavem (v bílých šatech), vedle další neteř (pravděpodobně Marie Štěpánková). Photograph by Josef Václav Sládek, Vysoká, summer 1894. / Fotografie, Josef Václav Sládek, Vysoká, léto 1894. SOA Příbram, NAD 1101.

Dvořák in stereoscopic photographs

Several stereoscopic photographs form a distinct category among the amateur photographs of Dvořák.[81] This specialised technique for three-dimensional photography has enjoyed several waves of popularity over the years, but its more demanding processing requirements have meant that it has remained largely a niche pursuit, often associated with amateur photographers. This was also the case with two stereoscopic photographs of Antonín Dvořák taken in New York by the amateur photographer Dr. Alfréd Baštýř,[82] originally from Prague. The correspondence shows that the Dvořák family knew him personally and socialised with him. For example, in a letter Terezie Koutecká sent to her sister Anna on 14 May 1893, we read: "*I spoke with old Dr. Baštýř, and he told me that his son is already in America, that he has written from New York, and that he has been to your place several times for dinner, etc.* […]."[83] Dvořák's daughter Otilie also mentions friendly contacts ("[…] *Dr. Baštýř came to visit.*"[84]), and at least some family members even went to him as their dentist: "*She thinks I would so like to go to Dr. Baštýř's for the promised photographs, but I mustn't. He lent me several American letters to copy when Mrs Štěpánková from Pardubice was here; she copied them out, liked them, and wouldn't leave me alone until I lent them to her. She promised me that she would translate them and send them at once—it has already been a fortnight, and she has sent nothing. And without them I cannot go to Baštýř's, either for the photographs or for my tooth, which has been hurting me for quite some time.*"[85]

The traveller Josef Kořenský mentions in his diary that Baštýř took photographs in New York and even photographed the arrival of the ship with Kořenský and Dvořák's children: "*After turning over the baggage, I was again as free as a bird, and we left the harbour accompanied by Dr. Baštýř, who was staying in New York at the time, and like a real Johnny-on-the-spot, he had captured the arrival of the 'SS Havel' in his photographic cassette.*"[86] Unfortunately, that photograph has not been preserved.

81 Stereoscopic photography takes advantage of the fact that spatial perception can be achieved by taking a pair of photographs from points separated by the same distance as that between a person's eyes. Stereoscopic cameras could be relatively small because the photographs were viewed through viewing lenses. Looking through the lenses and adjusting the distance of the photograph produced a three-dimensional image.

82 Dr Alfréd Baštýř (1865–1942), a dentist by profession, was an avid photographer, inventor, art collector, and later a cinema enthusiast and actor. As an amateur photographer, he amassed an extensive collection of stereoscopic photographs, distinguished by their attempts to capture fleeting moments. He enjoyed travelling with his wife, Jenny, and also gained experience relevant to his dental practice in America. SCHEUFLER, *Osobnosti fotografie v českých zemích*, op. cit., p. 22.

83 MAD, S 76/1252.

84 Letter from Otilie Dvořáková to Dvořák in New York, 7 Nov. 1894. Cf. *Antonín Dvořák. Korespondence a dokumenty*, op. cit., vol. 7, p. 273.

85 Letter from Terezie Koutecká to her niece Otilie, 29 Apr. 1894. MAD, S 76/1265.

86 VEJVODOVÁ, Veronika: Antonín Dvořák in the Notes of the Traveller Josef Kořenský and Czech Society in America in 1893, *Musicalia. Journal of the Czech Museum of Music / Časopis Českého muzea hudby*, vol. 11, 2019, nos. 1–2, pp. 114–149, here p. 143.

Two of Baštýř's stereoscopic photographs of the Dvořák family and their friends in New York are known to survive. The first, taken in the spring of 1893, shows Antonín Dvořák with his wife Anna, his daughter Otilie, and his son Antonín, along with his secretary Jan Josef Kovařík, his landlady Mrs Siebert, and her daughter Sadie.[87]

The second stereoscopic photograph, dated to the summer of the same year, was taken sometime between 31 May and 3 June before the departure to Spillville for the summer holiday,[88] when Anna, Magdalena, Otakar, and Aloisie arrived in America from Prague, accompanied by their aunt Terezie Koutecká. All of the family members appear in this stereoscopic photograph.[89]

Both stereoscopic photographs were taken in the back yard of the house in New York where the Dvořáks resided from 1892 to 1895,[90] and they were preserved thanks to Josef J. Kovařík, who described them and enclosed them in a letter sent to Otakar Šourek in March 1929. From that letter, we also learn that Antonín Dvořák disliked being photographed: "*The maestro was very reluctant to be photographed, but he did not object at all to these pictures, taken by Dr Baštýř; indeed, delighted to have his entire family together again, he might have been happy to spend the whole day being photographed.*"[91]

Three photographic reproductions[92] have also been preserved, depicting the Dvořák family on the staircase in front of the house, also taken in the summer or autumn of 1893, either before their departure to or their arrival from Spillville. Based on the preserved inscription[93] on one of them, however, the possibility cannot be excluded that these had also originally been stereoscopic photographs taken by Alfréd Baštýř.

The collection of amateur photographs ends with two views of the garden of Josef Suk and his wife, Otilie, née Dvořáková, in Křečovice: a conventional photograph[94] and a stereoscopic view.[95] These show Dvořák with his wife Anna and his grandson Josef Suk in the summer of 1902. A very nice colourised specimen of this snapshot is kept at the Municipal Museum in Sedlčany,[96] and also of interest

87 MAD, S 226/1093.
88 The Dvořák family spent the summer of 1893 in this settlement in the state of Iowa at the suggestion of Josef Jan Kovařík, who was living there with his family. Spillville, where many Czech immigrants had settled, was very much to Antonín Dvořák's liking.
89 MAD, S 226/1092.
90 The house in question was at the address 327 East 17th Street. The house no longer exists.
91 NOVÁ, Kateřina – VEJVODOVÁ, Veronika: *Three Years with the Maestro. An American remembers Antonín Dvořák*. Praha: Národní muzeum, 2016, p. 94.
92 MAD, S 76/1091 a, b and 1810 l1 a.
93 MAD, S 226/1091a. Inscription: *"photo: Dr. Baštýř from Prague"*.
94 ČMH, F 3024; MAD, S 226/1100 (print).
95 ČMH, Sp 23/2026.
96 Sedlčany Municipal Museum, Su 99.

↑ **Antonín Dvořák with his wife Anna and grandson Josef / Antonín Dvořák s manželkou Annou a vnukem Josefem**
Photograph, unknown author, Křečovice, ca. 1902. / Fotografie, autor neznámý, Křečovice, cca 1902.
Městské muzeum Sedlčany (Sedlčany Municipal Museum), Su 99.

is a watercolour made at the Langhans studio on the basis of this photograph.[97] The author of the photograph was probably Antonín Dvořák's son Otakar.

Death and final farewell

Antonín Dvořák died shortly after noon on 1 May 1904 in his Prague flat surrounded by his family (the official diagnosis was a stroke, but in light of modern medical

97 ČMH, S 272/F80.

knowledge, a pulmonary embolism following prolonged bed rest appears to be a more likely cause of death). The authorship of several photographs (in various formats) of the composer in his coffin[98] has been successfully attributed to Mulač thanks to preserved negatives.[99]

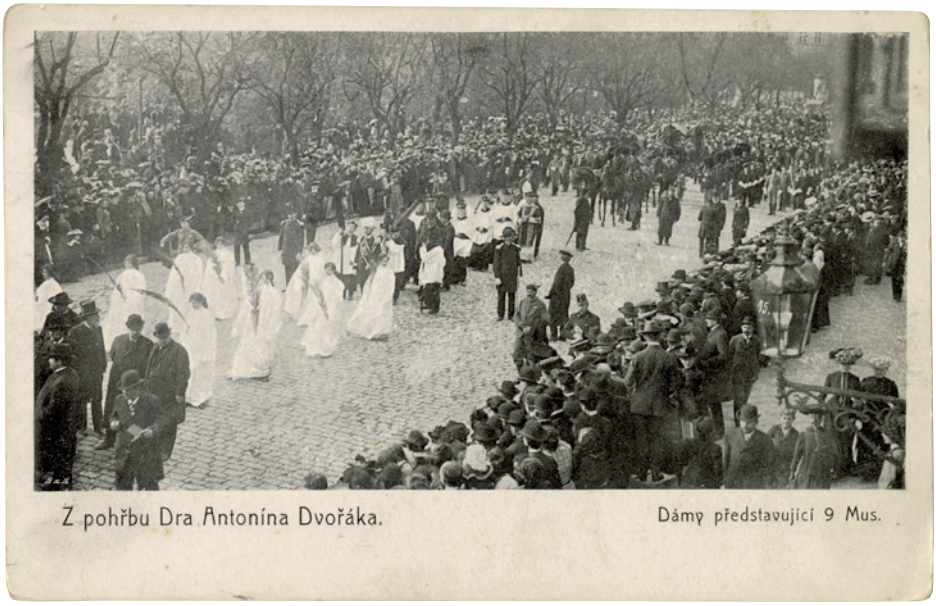
Antonín Dvořák's funeral was an event that engaged society as a whole. The elaborate organizational preparations involved prominent institutions such as the Czech Academy of Sciences and Arts, the Faculty of Arts of Charles University, the City of Prague, the Artists' Society (Umělecká beseda), the National Theatre Society, and the Prague Conservatoire as well as the composer's family. Thousands of people attended the actual funeral on 5 May. Dvořák's coffin was first placed on view in St Salvator's Church for several hours,[100] then it was carried to Vyšehrad Cemetery in an organized procession. The funeral ceremonies culminated in a memorial Mass held on 7 May at the Church of Our Lady before Týn. The soloists, orchestra, and chorus of the National Theatre performed Mozart's *Requiem* at the service.

A series of photographs[101] by an unknown author follows the funeral procession's progress. The procession proceeded along Emperor Francis (now Smetana) Embankment to the National Theatre, where it paused briefly. From the balcony of the National Theatre, the orchestra and soloists of the National Theatre performed part of Dvořák's *Requiem*. The procession then continued along Ferdinand Boulevard (now Národní Avenue), through Jungmann Street and across the upper part of Charles Square to the Church of St Ignatius, then past the building of the Technical University along the lower part of the square, before continuing down Vyšehrad Street to Vyšehrad, where funeral fires were burning on the ramparts. Some of the original photographs have been preserved, while others are in the form of period postcards.[102]

Conclusion

Antonín Dvořák lived at a time when photographic techniques were advancing rapidly. The surviving photographs of him, dating from his twenty-seventh year to the end of his life, thus form an interesting body of material, documenting not only the composer's life but also the development of photography itself—from early staged compositions and studio portraits, through the vogue for stereoscopic photography, to more naturalistic amateur snapshots capturing him in everyday

98 MAD, S 226/1075 b, 531 I1, 6050 I1 a, b, 6467 I1, 6466 I1, S 226/1075 a (photographic reproduction by the nephew of Josef Mulač).
99 ML–PNP LA, inv. nos. 44603 and 44718.
100 The reproduction of the photograph of the catafalque is owned by the heirs of Antonín Dvořák.
101 MAD, S 226/1142-1145, 534 I1 a-d, 1790 I1 a, b, 5361 I1 a-h; ČMH, b. č.
102 MAD, S 226/1141, 532 I1 a-e, 533 I1, 535 I1 -536 I1, 6056 I1 b, 6839 I1 a, b.

↑ **Ladies representing the 9 Muses within A. Dvořák's funeral procession / Dámy představující 9 Múz z pohřebního průvodu A. Dvořáka**
Photograph, unknown author, Prague, 5 May 1904. / Fotografie, autor neznámý, Praha, 5. května 1904.
MAD, 532 I1 c.

life. The dedications on these photographs, the recollections of family members and contemporaries, and references in correspondence shed further light on his personality, social standing, official and personal relationships, and interests, while also providing a unique source of information for a more comprehensive understanding of the composer.

The research has resulted in a specialised database bringing together in one place all photographic depictions of the composer known to date. The database can also serve as a starting point for further research into both the life and work of Antonín Dvořák and the history of photography. It contains 215 photographs, some previously known and others heretofore unpublished. Among the significant findings are the identification of 28 amateur photographs, a substantial subset of the total, as well as several stereoscopic photographs. The work of English photographic studios has also been newly surveyed in relation to Dvořák's stays in England and the surviving correspondence, building on recent research. As further research continues to yield new findings, the database will be revised and expanded on an ongoing basis.

↑ **Antonín Dvořák's funeral cortège in the north-east section of Charles Square / Pohřební průvod Antonína Dvořáka v severovýchodní části Karlova náměstí**
Photograph, unknown author, Prague, 5 May 1904. / Fotografie, autor neznámý, Praha, 5. května 1904.
MAD, 532 I1 d.

Studie
CZ+ΣCZ

Musicalia 18/2026/1–2
DOI: 10.37520/muscz.2026.001

IVANA CÍROVÁ HACMACOVÁ – EVA PAULOVÁ

Antonín Dvořák na fotografiích (CZ)

Ivana Círová Hacmacová
Muzeum Antonína Dvořáka
ivana.cirova@nm.cz

Eva Paulová
České muzeum hudby
eva.paulova@nm.cz

Předložená práce vznikla za finanční podpory Ministerstva kultury v rámci institucionálního financování dlouhodobého koncepčního rozvoje výzkumné organizace Národní muzeum (DKRVO 2024–2028/23.I.c, 00023272).

Abstrakt: Předmětem této studie jsou fotografie zachycující Antonína Dvořáka v různých životních obdobích od jeho dvaceti sedmi let do závěru života, na nichž je skladatel buď sám, nebo ve společnosti dalších osob. Studie navazuje na rozsáhlý meziinstitucionální výzkum, jehož výsledky byly publikovány formou specializované databáze, a usiluje o vědecké zhodnocení práce významných českých a zahraničních fotografických ateliérů i amatérských fotografů. Fotografie byly poprvé detailně zkoumány z hlediska datace, rukopisných přípisů, tištěných nápisů, materiálů a následného zpracování. Jak u profesionálních, tak i amatérských fotografií bylo ověřováno jejich autorství. Jednou z nejzajímavějších částí je unikátní soubor amatérských fotografií (momentek) zachycujících volné chvíle Antonína Dvořáka s rodinou na letním sídle na Vysoké u Příbramě a stereoskopické fotografie pořízené během skladatelova pobytu ve Spojených státech amerických. Studie shrnuje nejpodstatnější aspekty tohoto projektu a zasazuje je do širšího historického kontextu.

Klíčová slova: historická fotografie; Antonín Dvořák; Jindřich Lachmann; Hynek Fiedler; Jan Mulač; Jan Nepomuk Langhans; Robert White Thrupp; Negretti & Zambra; William Spiess

Fotografie 19. století představuje unikátní historický pramen disponující velkým informačním potenciálem, jehož využití v historických vědách zaujímá vedle písemných pramenů svébytnou a nezastupitelnou roli. Význam nespočívá jen v dokladu technologického vývoje samotného fotografického procesu, ale čím dál tím více je vnímána nenahraditelnost tohoto typu pramene z hlediska historického a společenského kontextu. Nejvýznamnější hudebně-ikonografická sbírka v České republice ve fondu Národního muzea představuje v tomto kontextu unikátní pole působnosti, které je zejména v posledních letech systematicky zhodnocováno.[1] Součástí těchto aktivit je též projekt, který proběhl napříč sbírkami Národního muzea[2] a jehož cílem byl rozsáhlý průzkum fotografií zachycujících Antonína Dvořáka. Doplněn byl rešeršemi fotografických sbírek Muzea literatury – Památníku národního písemnictví,[3] kde se nachází vzácné skleněné negativy z významného pražského fotografického ateliéru Jana Mulače. Dílčí jednotlivosti byly nalezeny i v dalších institucích, jakými jsou Městské muzeum Sedlčany, Moravské zemské muzeum (Oddělení dějin hudby), Státní okresní archiv Příbram, Dvořák American Heritage Association v New Yorku nebo soukromé sbírky potomků skladatele či sběratelů (např. Martina Prose). Oproti původním odhadům se nakonec podařilo shromáždit významně početnější soubor – celkem 215 exemplářů. Výsledek tohoto bádání byl publikován formou specializované databáze,[4] která je unikátním souhrnem všech dosud známých dochovaných fotografických vyobrazení skladatele. Důraz byl kladen na zachycení veškerých originálních exemplářů (pozitivy i negativy, kopie v případě zvláštního významu nebo pokud se negativ či pozitiv nedochoval), ale také reprodukcí fotografií neznámých nebo výjimečných například zvláštním dodatečným zpracováním.

Takto získaný materiál byl podroben detailnímu průzkumu. Ověřovány byly tištěné informace na fotografiích i rukopisné přípisy, které dokumentují život skladatele (například různá věnování) či způsob zacházení se skladatelovým portrétem během jeho života i po něm. Zvláštní pozornost byla věnována především snímkům pocházejícím ze slavných českých ateliérů, mezi něž bezesporu patří fotoateliéry Jana Nepomuka Langhanse, Jana Mulače nebo Hynka Fiedlera.

1 Například PAULOVÁ, Eva: Fotografie ateliérů Jana Mulače a Josefa Mulače ve sbírkách Českého muzea hudby, *Musicalia. Journal of the Czech Museum of Music / Časopis Českého muzea hudby*, roč. 4, 2012, č. 1–2, s. 89–113; PLECITÁ, Jana: Fotografie potomků Bedřicha Smetany a Kateřiny Smetanové, rozené Kolářové, ve sbírce Muzea Bedřicha Smetany, *Musicalia. Journal of the Czech Museum of Music / Časopis Českého muzea hudby*, roč. 15, 2023, č. 1–2, s. 40–71; PAULOVÁ, Eva: *Ateliér J. Mulač. Jan a Josef Mulačovi, fotografové kulturního života Prahy 1870–1914 / The Studio of J. Mulač. Jan and Josef Mulač, photographers of the cultural life of Prague 1870–1914*. Praha: Národní muzeum – Památník národního písemnictví – Muzeum literatury, 2023.

2 Zejména v odborných odděleních Českého muzea hudby (Muzeum Antonína Dvořáka, dále jen MAD, Muzeum Bedřicha Smetany, dále jen MBS, a Hudebněhistorické oddělení, dále jen ČMH), v Historickém muzeu (Divadelní oddělení, dále jen HM–DO) a Náprstkově muzeu asijských, afrických a amerických kultur (dále NpM).

3 Dále jen ML–PNP LA.

4 Online databáze fotografií skladatele Antonína Dvořáka *Antonín Dvořák ve fotografiích* [online], dostupné z: https://antonindvorak.nm.cz/cs/fotografie [cit. 22. 5. 2026].

Výzkum se ale zaměřil rovněž na skladatelovy portréty ze zahraničních studií (Negretti & Zambra v Londýně, vídeňský snímek sochaře Percivala M. F. Hedleyho, Roberta White Thruppa v Birminghamu či newyorského Williama Spiesse) a také na amatérské snímky skladatele a jeho rodiny.

I. Antonín Dvořák v ateliéru

Vývoj fotografie se úzce prolíná s Dvořákovým životem. Jeho mimořádný hudební talent, pracovitost a píle mu přinesly celou řadu úspěchů v oblasti hudby a zajistily mu renomé jednoho z nejznámějších skladatelů své doby. S popularitou strmě stoupající již za jeho života korespondovala i četnost jeho fotografických zachycení. Antonín Dvořák byl fotografován v celé řadě fotografických ateliérů nejen doma, ale i v zahraničí a jeho fotografie se začaly objevovat též v dobovém tisku. Skladatel, jak víme, dění okolo sebe bedlivě sledoval a nebylo mu lhostejné, jak na fotografiích vypadá – v dopise příteli Aloisi Göblovi zaslaném z Londýna 13. března 1884[5] si například posteskl: „*Právě přináší Beringer ilustrovaný časopis Figaro s mojí fotografií a životopisem. Hrozně tam vypadám! Prozatím dost. Musím se strojit ku koncertu!*“[6]

O fotografie nebo jejich podpis byl často žádán svými přáteli a známými – „[…] *přineseš mně nějakou fotografii z Ameriky na památku?*“,[7] píše mu například kolega a přítel Mořic Anger. Fotografie přitom nebyla pro obdarované jen milou vzpomínkou na známého či blízkého, ale také cennou památkou na osobnost, jejíž význam strmě stoupal, jak dosvědčuje komentář Jana Ryndy v dopise zaslaném Dvořákovi do New Yorku: „*Nemáte ani tušení, jak jsem se potěšil, když jsem Vaši fotografii minulý týden obdržel. Nelenil jsem a hned do města šel, bych pro vzácnou fotografii též vzácný rám objednal.*“[8]

5 Antonín Dvořák se na svou první cestu do Anglie vydal 5. března 1884 spolu se skladatelem a klavíristou Jindřichem Kàanem z Albestů (1852–1926). V Londýně hosty očekávali dva významní představitelé anglického hudebního života – Oscar Beringer (1844–1922), anglický pianista a skladatel německého původu, který odvezl skladatele do svého domu na 12 Hinde Street, Manchester Square, a Alfred Henry Littleton (1845–1904), spolumajitel významného londýnského hudebního nakladatelství Novello, Ewer and Co., jenž měl velkou zásluhu na rozvoji Dvořákových kontaktů s Anglií a na vydávání jeho oratorních a kantátových děl ve svém nakladatelství.

6 *Antonín Dvořák nejbližšímu příteli / Antonín Dvořák to His Closest Friend*, ed. Milan Kuna. Praha: Nadační fond Pražský podzim, 2000, s. 20–21. V koncertním sále Royal Albert Hall dirigoval tehdy Dvořák své dílo *Stabat mater*, op. 58. O skladatelově prvním vystoupení v Anglii referovaly takřka všechny londýnské hudební časopisy a denní listy a Dvořák se stal hvězdou týdne. Jeho fotografie byla uveřejněna v *London Figaro* 13. 3. 1884. Další dva orchestrální koncerty v Londýně (v St. James's Hall a v Crystal Palace) za jeho řízení se konaly ve dnech 20. a 22. března 1884.

7 Dopis Mořice Angera Antonínu Dvořákovi z února 1895 do New Yorku. Srov. *Antonín Dvořák, Korespondence a dokumenty*, ed. Milan Kuna a kol., Praha: Editio Bärenreiter, 1987–2004, sv. 7, s. 362.

8 MAD, S 76/888. Dvořák se s Ryndou seznámil v Chicagu na světové výstavě v srpnu 1893 a krátce poté, 4. 9. 1893, jej navštívil v St. Paul.

Známe také případy, kdy byl Dvořák svými fotografiemi sám obdarován. Z dopisu zaslaného příteli Antonínu Rusovi 15. ledna 1895 se tak dozvídáme: „*Na veliké obálce Vaší rukou psanou adresu jsem ovšem poznal hned, a tak, když jsem ohmatal, věděl jsem ihned, že tam bude fotogr*[afie], *ale že by to byla má – o tom jsem neměl ani tušení a teprv dále jsem z Vašeho listu seznal, co a jak, a vzpomněl jsem si, jak jsme spolu seděli v zahradě a nechali se dát fotografovat, Vy a já dohromady, ale vypadlo to bez Vás. Ó, Vy šelmo, jak jste mne napálil! No, ale jaká pomoc, jen když bylo přání p. fotografa vyhověno a fotografie – to musím říct – se znamenitě podařila. Velice se mi líbí a když jsem ji ve škole ukazoval, každý ji moc chválil. Řekněte tomu pánovi, aby mi ještě nějakou zhotovil, ale je času dost, až tam zas k Vám přijdu* […]“[9]

Nejstarší skladatelovy fotografie ve fondu Národního muzea jsou nalepeny na firemních fotografických kartonech – některé jsou obyčejné, jiné originálně zdobené (většinou secesním motivem). Kartony měly sloužit nejen ke zpevnění fotografie, ale také jako prostor pro reklamu daného fotografa, díky níž můžeme sledovat Dvořákovy kontakty v této oblasti.

Pražské fotoateliéry

Nejstarší dochovaná Dvořákova fotografie vznikla kolem roku 1868 v méně známém fotoateliéru **Jindřicha Lachmanna**[10] a dochovala se v několika exemplářích. Dva pocházejí z ateliéru Josefa Šmejkala.[11] Portrétní snímek malého formátu, tzv. vizitka,[12] dokumentuje skladatele ve věku dvaceti sedmi let – tehdy působil jako violista Prozatímního divadla[13] pod taktovkou Bedřicha Smetany a již čtvrtým rokem vyučoval v rodině Čermákových Josefínu a Annu hře na klavír. Snímek zachycuje Dvořáka v roce, kdy účinkoval ve slavnostní premiéře Smetanova

9 Srov. *Antonín Dvořák. Korespondence a dokumenty*, op. cit., sv. 3, s. 366. Autorem zmíněného snímku byl písecký fotograf Jan Vavruška, z jehož ateliéru pochází i některé další portrétní fotografie skladatele dochované v několika exemplářích v MAD (5351 I1, 6060I1, 527 I1) a v ČMH (Sp 4/2023).

10 MAD, S 226/1045 a MBS, 400. Jindřich Lachmann (1832–1877) byl oblíbeným fotografem počátků vizitkové fotografie v Praze. Jeho ateliér sídlil na Ferdinandově třídě 361 (dnes Národní třída) na nároží s ulicí Na Perštýně, kde působil od roku 1862. Na kartonech fotografií se uváděl jako fotograf a nakladatel. Byl též autorem několika snímků katedrály sv. Víta na Pražském hradě a patrně prvním fotografem, který zachytil korunovační klenoty. Srov. *Moravská galerie. Sbírky online*. Dostupné z: https://sbirky.moravska-galerie.cz/items/CZE:MG.MG_9204?has_image=true [cit. 26. 5. 2026]. Jeho fotografie Antonína Dvořáka bývá datována 1868–1870, ale pro přesnější datování není žádný doklad, pouze neurčená pozdější rukopisná poznámka na mladší zvětšenině z ateliéru Josefa Šmejkala v ulici Na Slupi.

11 MAD, S 226/1044 a, b. Josef Šmejkal sídlil v ulici Na Slupi č. 10 proti městskému chudobinci sv. Bartoloměje, v sousedství Botanické zahrady.

12 V 60. letech 19. století umožnil kolodiový proces rozmach fotografických vizitek a stereofotografií. V době mokrého kolodiového procesu byla fotografie v ateliéru jednodušší, a to hlavně kvůli zázemí. I přes svou nepraktičnost se stala v letech 1851–1880 nejvíce používanou fotografickou technikou. Teprve postupně se fotografie přesouvala do ulic a exteriérů, ale trvalo ještě poměrně dlouho, než se podařilo zprostředkovat pomíjivý prožitek uměleckého výkonu v koncertní síni či divadle.

13 Dvořák zachycen též na tablu orchestru Prozatímního divadla 1869–1870 (pod č. 6). Originál v MBS, S 217/2315, reprofotografie v MAD, S 226/1101.

Dalibora uvedené při příležitosti položení základního kamene Národního divadla.

Mezi nejprestižnější pražské ateliéry, v nichž byl Antonín Dvořák fotografován, patřily podniky Jana Mulače a Jana Nepomuka Langhanse. Je poměrně zajímavé, že z tak významného fotografického ateliéru, jakým byl fotozávod **Jana Nepomuka Langhanse**,[14] se dochovala pouze jediná portrétní fotografie poprsí Antonína Dvořáka z roku 1901.[15] Naopak nejvíce dochovaných fotografií, zejména portrétů, pochází z prvně jmenovaného ateliéru.[16] Dvořákovy návštěvy **Jana Mulače**[17] jsou spojeny až s jeho působením ve vnitřní Praze, kam přenesl svůj ateliér na podzim roku 1877 z Karlína – ten tehdy tvořil rychle se rozvíjející pražské předměstí. Situován byl v Ovocné ulici č. 15 (dnes ulice 28. října)[18] a právě zde vznikla celá řada skladatelových portrétů. Mulač nefotografoval Dvořáka jen v ateliéru – dochoval se i jeho snímek skladatele v rakvi a rovněž záběry z pohřebního průvodu.[19] Lze tedy říci, že dokumentoval Dvořáka po celý jeho život.

↑ **Antonín Dvořák**
Photograph by Jindřich Lachmann, Prague, ca. 1868. / Fotografie, Jindřich Lachmann, Praha, cca 1868.
MAD, S 226/1045.

Nejstarší fotografie jsou datovány přibližně do let 1878–1879. Všechny zachycují skladatele téměř totožně, ačkoli se liší provedením kartonů i formátem.

14 Jan Nepomuk Langhans (1851–1928) byl portrétní fotograf, zakladatel společnosti J. F. Langhans s vlastními ateliéry v Praze, Jindřichově Hradci, Plzni, Českých Budějovicích, Hradci Králové, Náchodě a v Mariánských Láznich.

15 ČMH, Sp 4/2023. Stejný exemplář v podobě reprofotografie se nachází v MAD, S 226/1068.

16 V databázi je zastoupeno celkem 48 fotografií Antonína Dvořáka od Jana Mulače (z celkového počtu 215 fotografií).

17 Jan Mulač (1841–1905) byl český portrétní fotograf a vlastenec, který se zaměřoval na portréty známých osobností a významné události. Byl jedním z prvních fotografů, kteří systematicky dokumentovali události v pražských ulicích.

18 Ateliér byl situován nikoli přímo ve dvoře nebo zahradě, jak bývalo zvykem, ale v zahradní části, která vznikla z původního hradebního příkopu Starého Města v domě čp. 376/15. Dům i ateliér zanikly při vybudování Staroměstské tržnice – od roku 1894 působil proto Mulač na nové adrese, ve Vodičkově ulici čp. 681/20.

19 MAD, 6463 I1.

Z dedikace uvedené na jednom exempláři věnovaném Dvořákovu příteli Aloisi Göblovi vyplývá, že snímek vznikl před 2. srpnem 1879.[20] Byl pořízen v Praze a lze tedy předpokládat, že odtud byl také odeslán, ačkoli nelze vyloučit ani možnost, že fotografii předal Dvořák svému příteli osobně, když se na konci července 1879 odebral na Sychrov.[21] Snímek existuje v celé řadě exemplářů.

Ve svém ateliéru disponoval Mulač sbírkou skleněných negativů, ze kterých mohl kdykoliv v případě potřeby přidělat další kopie. Tuto obvyklou dobovou praxi potvrzuje dopis Bedřicha Hlaváče Antonínu Dvořákovi zaslaný na Vysokou 6. června 1889: „[…] *obdržel jsem včera dopis, že by redakce uveřejnila i Vaši podobiznu i Váš životopis, resp*[ektive] *článek o Vás a Vašich dílech. I přicházím tedy v té věci s dvěma přáními: a prosím předně, abyste mi obratem pošty co možná nejdříve poslal kabinetní fotografii nebo nemáte-li žádné sebou, můžete mi ji poukázati několika řádky u p. Mulače* […]“.[22] Minimálně jednou poslal Mulač fotografie Antonínu Dvořákovi i do Ameriky, jak vyplývá z dopisu dcer Anny a Otilky zaslaného rodičům do New Yorku dne 14. března 1895: „*Včera jsem mluvila s Angrem, také říkal, že* [?] *Mulač poslal fotografie, že čeká na psaní* […]“.[23]

Mulačův ateliér byl zároveň jakýmsi uměleckým salonem, kde se scházeli čeští literáti, výtvarníci i herci. Fotoateliér bohužel zanikl i s domem při vybudování Staroměstské tržnice a od roku 1895 působil na nové adrese – ve Vodičkově ulici. Tam však již neměl takový společenský ohlas a úlohu uměleckého centra po Janu Mulačovi převzal fotograf **Jan Tomáš** (1841–1912). Jeho ateliér sídlil na Václavském náměstí č. 7 směrem do dnešního parku u Františkánské zahrady[24] a stal se oblíbeným místem setkání zejména herců a pěvců z pražských divadel. Své umělecké přátele Tomáš nejen fotograficky portrétoval, ale zaznamenával i jejich hlas na fonografické válečky, neboť byl jedním z prvních majitelů fonografu v Praze.[25] Na svých kabinetkách zvěčnil mnoho významných osobností české kultury včetně Antonína Dvořáka.

Z jeho ateliéru se v ikonografické sbírce MAD dochovaly kabinetka polopostavy skladatele z roku 1892 a portrétní fotografie,[26] z nichž jedna nese na reverzu dedikaci perem: „*Panu prof. Kollmanovi nadšenému hudebníku na památku. Hradec*

20 MAD, 8640 I1. Na reversu Dvořákův přípis: „*Svému milému příteli p Al. Göblovi věnuje Antonín Dvořák Na Sichrově 2. 8. 1879.*“

21 Dopis Antonína Dvořáka Aloisi Göblovi psaný 30. 7. 1879 v Berlíně. Srov. *Antonín Dvořák. Korespondence a dokumenty*, op. cit., sv. 1, s. 177.

22 Dopis Bedřicha Hlaváče Antonínu Dvořákovi psaný 6. 6. 1889. Srov. *Antonín Dvořák. Korespondence a dokumenty*, op. cit., sv. 6, s. 209.

23 Dopis Anny a Otilky rodičům do New Yorku psaný 14. 3. 1895. Srov. *Antonín Dvořák. Korespondence a dokumenty*, op. cit., sv. 7, s. 378.

24 Ateliér musel ze stavebních důvodů roku 1894 přestěhovat na zahradu Stýblových domů u Františkánské zahrady (oficiálně čp. 785/II) a byl přístupný z míst, kde je dnes pasáž Alfa.

25 Fonograf si z USA přivezl již roku 1889. In: SCHEUFLER, Pavel: *Galerie c. k. fotografů*. Praha: Grada Publishing, spol. s r. o., 2001, s. 64–66.

26 MAD, 5352 I1.

Králové 2.–3. 4. 1892. Praha 11. 4. 1892. Antonín Dvořák.“[27] Jan Tomáš je též autorem původní fotografie Antonína Dvořáka v taláru, která se však dochovala pouze v podobě reprofotografie od Bedřicha Rennera.[28] Talár Dvořák obdržel od členů univerzitní pěvecké jednoty při udělení čestného doktorátu Univerzity v Cambridge dne 15. června 1891.[29]

Mezi další významné pražské ateliéry se bezesporu řadí podnik **Hynka Fiedlera**,[30] jehož produkce je ve sbírkách Národního muzea zastoupena celkem třinácti fotografiemi a jedním negativem. Jedná se převážně o portrétní fotografie, které vznikly mezi lety 1878 až 1892, tedy v době, kdy byl již Hynek Fiedler mrtev a fotoateliér vedla jeho manželka Anna.[31] Fotografie Antonína Dvořáka, jeho ženy Anny a dětí Otilky, Aničky, Magdy a syna Antonína vzniklé v tomto ateliéru se datují do let 1883–1884.

↑ **Antonín Dvořák**
Photograph by Jan Mulač, Prague, 1878–1879. / Fotografie, Jan Mulač, Praha, 1878–1879.
ČMH, F 4920.

V ateliéru **Ignáce Rachoty**[32] byl podle fotografie Alfreda Littletona vydán snímek,[33] jenž zachycuje skladatele s chotí Annou v Leedsu, kam manželé

27 Ve dnech 2.–3. dubna 1892 proběhly v Hradci Králové dva koncerty v rámci Dvořákova turné na rozloučenou před odjezdem do USA.

28 MAD, S 226/1058 a.

29 V rámci slavnostního ceremoniálu obdržel Dvořák od členů univerzitní pěvecké jednoty promoční talár s baretem. O celé události referoval svému příteli Antonínu Rusovi: „*Milý příteli! Dovolte jen několik slov. Včerejší den byl pro mne velice namáhavý, co živ jsem tolik muziky nezažil, ale jaká pomoc, muselo to být. Slávy bylo až hrůza – a dnes o 12. hodině bude mi udělena ‚mastrem' zdejší univerzity doktorská hodnost. Čarokrásné roucho a klobouk dostal jsem od studentů a profesorů na památku a přivezu si to všechno do Čech. Zítra ve středu odjedu přes Prahu, a zrovna na Vysokou, kam se již velice těším. Prozatím sbohem Váš, Antonín Dvořák.*“ Dopis Antonína Dvořáka Antonínu Rusovi psaný 16. června 1891 v Cambridge. Srov. *Antonín Dvořák. Korespondence a dokumenty*, op. cit., sv. 3, s. 83.

30 Hynek Fiedler (1836–1870) byl malíř a portrétní fotograf. Nejprve byl zaměstnán u svého kolegy ze studií Adolfa Pecha ve fotoateliéru, který fungoval od roku 1864 na Václavském nám. č. 784. Později od něj ateliér převzal a čtyři roky zde zaměstnával jako „obchodvedoucího“ Jana Mulače, než se tento osamostatnil.

31 Roku 1893 převzal fotoateliér její nejstarší syn Josef, který tam dosud působil jako „fotografický pomocník“. Od té doby ho úspěšně vedl až do roku 1921. Stávalo se běžně, že v rodinách fotografů se této práci v nějaké podobě (např. vyvolávání, retuši, kopírování) věnovali všichni rodinní příslušníci.

32 Ignác Rachota (?1850–1901), fotograf a akademický malíř, působil na adrese Václavské náměstí 49. Ateliér vedl okolo roku 1876 se společníkem pod názvem Žák & Rachota, později se osamostatnil a kolem roku 1886 jej převzal Josef Šmejkal.

33 MAD, S 226/1089.

přicestovali, aby se zúčastnili hudebního festivalu, jehož součástí byla 15. října 1886 premiéra oratoria *Svatá Ludmila* za řízení skladatele. V produkci dalších pražských fotoateliérů je Dvořák zastoupen už jen jednotlivostmi.

Mimopražské ateliéry

Antonín Dvořák byl fotografován nejen v Praze, ale i na svých cestách po Čechách a Moravě. Portrét z chrudimského ateliéru **Tietz & Gallat**,[34] pravděpodobně pořízený buď 24. dubna 1879, kdy Dvořák v Chrudimi dirigoval svou *Serenádu E dur pro smyčcové nástroje*, op. 22, nebo během jeho návštěvy města v září 1880, patří k nejrozšířenějším. V muzejních sbírkách se dochoval v několika exemplářích a skutečnost, že čtyři z nich obsahují Dvořákovu dedikaci, potvrzuje fakt, že měl skladatel tuto fotografii v oblibě a rád ji na požádání věnoval přátelům. Nejnovější akvizicí MAD v letošním roce je ostatně její další exemplář s dedikací hraběnce Kounicové.[35] Na zadní straně fotografie se nachází Dvořákův přípis: „*Paní velev. hraběnce Kounicové k milé vzpomínce. V Praze 29/9 83 Ant. Dvořák.*“[36]

I přes vysoce formální styl dedikace je možné předpokládat, že byla míněna hraběnce Josefíně Kounicové, Dvořákově múze a švagrové, s níž si ovšem Dvořák celý život vykal a v části korespondence, která se dochovala, se o ní zmiňoval jako o „hraběnce“ (na rozdíl od ostatních členů rodiny, sester a zejména dětí, které ji oslovovaly „Pepi“ nebo „teta Pepi“). Nelze ovšem vyloučit ani hraběnku Eleonore Kounicovou, matku hraběte Václava Kounice, která se však v korespondenci objevuje pouze v době pobytu Dvořákovy rodiny v Americe, a navíc s přízviskem „stará hraběnka“. Fotografie představuje nejstarší exemplář tohoto snímku v ikonografické sbírce MAD. Ostatní pocházejí z pozdější doby, neboť na jejich kartonu je již uvedeno pochvalné uznání výtečných výkonů fotografických, které zmíněnému ateliéru udělil hrabě Eduard Taaffe.

Kromě tohoto snímku vzniklo při Dvořákových cestách po vlasti i několik dalších fotografií. Před svým odjezdem do Ameriky podnikl Dvořák v první polovině roku 1892 společně se svými přáteli a kolegy z pražské konzervatoře – violoncellistou Hanušem Wihanem a houslistou Ferdinandem Lachnerem – na svou dobu ojedinělé hudební turné na rozloučenou, při němž trio navštívilo čtyřicet měst v Čechách a na Moravě. První koncert se konal 3. ledna v Rakovníku

34 Název fotografického ateliéru odkazuje na fotografa Edmunda Tietze a jeho choť Karolínu Gallatovou (1848–?), která se již od roku 1874 jako jedna z mála žen stala členkou Fotografické společnosti ve Vídni. V roce 1878 v Chrudimi uzavřeli sňatek a společně provozovali samostatnou fotografickou živnost, která používala zmíněné označení.

35 MAD, 1/2026. Datace této fotografie byla určena dle Dvořákovy dedikace z 26. června 1881 na jiném exemplář této fotografie uložené v MBS.

36 Dedikace je jediným dokladem toho, že se skladatel nacházel 29. září 1883 v Praze (pár dní před tímto datem pobýval na Vysoké a začátkem října ve Vídni).

v sále hostince U (zlaté) koruny a poslední 29. května v sále hotelu U zlatého kola v Písku. Koncerty měly velký úspěch, byly dlouho dopředu vyprodané a pro jednotlivá města představovaly významnou kulturní událost, jíž se zúčastnila řada předních osobností. Z důvodu zvýšeného zájmu veřejnosti vzniklo i několik fotografií a fotopohlednic zachycujících toto trio.[37] Patří k nim snímek **Františka Durase**,[38] fotografa působícího ve Slaném (koncert se konal 7. února 1892, snímek vznikl v den koncertu), nebo fotografie z brněnského ateliéru **Josefa Ladislava Šichana**[39] (koncert 18. dubna téhož roku), kterou v podobě fotopohlednice vydal Zikmund Reach.[40] Mimořádný ohlas turné dokládají i další fotografie tria z ateliéru Hynka Fiedlera[41] a Jana Mulače[42] v podobě koláže a jedna fotografie stojících členů tria s klobouky na hlavě,[43] která je dochována též jako fotopohlednice.[44]

Zahraniční ateliéry

Ani na četných cestách do zahraničí nemohl Antonín Dvořák zůstat bez fotografií. Je zajímavé, že jeho dirigentské a skladatelské úspěchy v Německu a Rakousku neprovází žádná fotografie z tamních ateliérů. Patrně to byly cesty, na které si vezl fotografie z domova, a další měly být pořízeny až v případě, že bude tato zásoba vyčerpána. K tomu nepochybně došlo při jeho vystoupeních ve Velké Británii, kde byl ohlas uvedených skladeb, často vytvořených na objednávku tamních festivalů, mimořádný a Dvořák mohl být zahrnut žádostmi o fotografii s podpisem.

Nejstarší takový snímek pochází z Birminghamu, kam byl skladatel pozván na hudební festival, aby zde 27. srpna 1885 dirigoval kantátu *Svatební košile*. Koncert s účastí čtyřsetčlenného sboru a stopadesátičlenného orchestru se stal dalším jeho triumfem v zahraničí. Dvořák navštívil ateliér tamního předního fotografa **Roberta Whitea Thruppa** (1821–1907),[45] z jehož ateliéru se ve sbírkách muzea dochovaly dva snímky (pouze jeden však na původním kartonu). Jedná se o foto-

37 V ML–PNP LA se dochovalo i několik negativů Dvořákova tria z ateliéru Jana Mulače, inv. č. 44605, 43959 a 44190.

38 MAD, S 226/1107. Jedná se o koláž portrétů tria doplněnou incipitem *Slovanského tance* č. 3.

39 ČMH, Sp 4/2023. V ateliéru se dvěma zdobenými bambusovými židlemi jsou členové tzv. Dvořákova tria. Fotografie může mít spojitost s Leošem Janáčkem, s nímž pojilo Dvořáka přátelství (fotografie je uložena právě v Janáčkově pozůstalosti). Šichan byl s Janáčkem v úzkém kontaktu, často jej fotografoval, namaloval skladatelův portrét, a dokonce mu byl na svatbě za svědka. Srov. PŘIBÁŇOVÁ, Svatava – ZAHRÁDKA, Jiří: *Leoš Janáček ve fotografiích / Leoš Janáček in Photographs*. Brno: Moravské zemské muzeum, 2008.

40 MAD, S 226/1105 b; ČMH, F 10805.

41 MAD, S 226/1106; MBS, 11/62.

42 ČMH, F 574.

43 Snímek z fotoateliéru H. Fiedlera, MBS, 11/62. Autorem původní fotografie je Jan Mulač, jak dokládá negativ snímku v ML–PNP LA, č. 44605.

44 MAD, S 226/1104.

45 BIRMINGHAM HISTORY, MEMORIES & NOSTALGIA. *Photographer RW Thrupp* [online], dostupné z: https://birminghamhistory.co.uk/forum/threads/photographer-rw-thrupp.40328/ [cit. 26. 5. 2026].

↑ **Antonín Dvořák**
Photograph by Robert White Thrupp, Birmingham, 1885. / Fotografie, Robert White Thrupp, Birmingham, 1885.
MAD, S 226/1055 a.

grafii poprsí,[46] druhý snímek zachycuje skladatelovu stojící polopostavu s rukou v bok.[47] S nimi souvisí i fotografie, která je jako druhotná zvětšenina uložena v londýnské National Portrait Gallery.[48] Evidentně pochází z téže návštěvy a je (ačkoli uvedena jako anonymní) dílem Thruppova ateliéru. Od fotografií v našich sbírkách se liší postavením hlavy. Tvoří součást fotografického alba *The Martin Plaut Album: Photographs of prominent people and events by various photographers, 1880s–1911*, v němž najdeme především fotografie královských rodů celé Evropy.

O úspěších v Birminghamu svědčí i fotografická kopie Dvořákova portrétu na kartonu studia **John Alfred Draycott**.[49] Tato firma byla aktivní asi v letech 1885–1900 a sídlila v Birminghamu, Walsallu a Northamptonu. Protože Dvořák zavítal do Birminghamu opět roku 1886, nelze zatím fotografie bezpečně datovat do konkrétního roku, dá se však předpokládat, že původní Thruppovy snímky vznikly hned v roce 1885.

Další Dvořákova fotografie je vázána na jeho dirigentské a skladatelské působení v Londýně. Místem, které prezentovalo britské úspěchy průmyslové revoluce, byla pozoruhodná stavba The Crystal Palace. Obrovská prosklená budova vznikla v roce 1851 pro Velkou výstavu, později byla přenesena na nové místo v Sydenhamu v jižní části Londýna, kde stála až do roku 1936. V rekonstruované budově vznikl koncertní sál pro čtyři tisíce diváků a působil tu velký stálý orchestr, v jehož čele byl v letech 1855–1901 dirigent německého původu August Manns, který jako první uváděl v Anglii Dvořákova díla.[50]

46 MAD, 5356 I1.
47 MAD, S 226/1055 a.
48 Unknown photographer: *Antonín Dvořák*. National Portrait Gallery London NPG P1700(12d) [online], dostupné z: https://www.npg.org.uk/collections/search/portrait/mw233733/Antonn-Dvork [cit. 11. 3. 2026].
49 Hulton Archive, č. 2971478. Dostupné z: https://www.gettyimages.com/detail/news-photo/portrait-of-the-composer-antonin-dvorak-1884-1885-private-news-photo/1510916208?adppopup=true [cit. 26. 5. 2026].
50 Viz Mr. August Manns, *The Musical Times and Singing Class Circular*, roč. 39, č. 661 (1. 3. 1898), s. 153–159, dostupné z: https://www.jstor.org/stable/3367600?seq=1 [cit. 10. 3. 2026]; Sir August Manns, *Museum of Music History* [online], dostupné z: https://momh.org.uk/exhibitions/sir-august-manns/.

V Crystal Palace působil také fotografický ateliér **Negretti & Zambra**,[51] firma fungující až do nedávné minulosti, v níž se jako obchodní partneři spojili dva italští odborníci na optické přístroje Henry Negretti (1818–1879) a Joseph Warren Zambra (1822–1897).[52] Dvořákova fotografie[53] byla v tomto ateliéru pořízena dle skladatelovy dedikace v září 1884, tedy během jeho druhé cesty do Anglie (v téže čtvrti se nacházelo rovněž sídlo Westwood House Alfreda Littletona, Dvořákova vydavatele v Anglii, v němž skladatel opakovaně bydlel[54]). Portrét zachycující skladatelovo poprsí je zachován ve sbírkách Národního muzea hned ve čtyřech exemplářích[55] a také v kopiích provedených pražským ateliérem Hynek Fiedler.[56] Asi nejzajímavější exemplář nese přípis Dvořákova bratra Josefa,[57] další byl 20. prosince 1884 věnován slečně Thomsonové a reprofotografie obsahuje dedikaci „*Nezapomenutelnému příteli Petru Ilj. Čajkovskému. Antonín Dvořák Praha 21. ?. 1888*". Z uvedených věnování je patrné, že rovněž tuto fotografii měl Antonín Dvořák v oblibě a rád jí obdarovával své přátele a blízké.

Po svém příjezdu do USA se nechal Antonín Dvořák portrétovat v newyorském ateliéru **Williama Spiesse**. Vznikla tak jediná dosud známá ateliérová fotografie z celého Dvořákova pobytu ve Spojených státech. Dochovala se v několika exemplářích.[58] Známa je i mírná varianta tohoto snímku, uložená u Dvořák American Heritage Association (DAHA) a vystavená v Českém centru v New Yorku – ve sbírkách muzea je zastoupena jen jako fotografická kopie v albu pěvkyně Růženy Maturové.[59]

William Spiess pořídil též fotografie Dvořákovy ženy Anny,[60] syna Antonína[61] a dcery Otilky[62] – ty byly jako upomínka zaslány společně s korespondencí rodině do vlasti a dojmy z nich se objevují v dopisech obou Anniných sester. Terezie Koutecká komentovala fotografie v dopise ze 4. března 1893 slovy: „*Z fotografií*

51 Viz publikace *NEGRETTI & ZAMBRA Centenary 1850–1950* vydaná ke stému výročí firmy [online], dostupná z: https://web.archive.org/web/20110719025508/http:/www.freunde-alter-wetterinstrumente.de/files_pdf/negretti_cent.pdf [cit. 26. 5. 2026].

52 Věnovali se především výrobě optiky a vědeckých nástrojů. Po znovupostavení Crystal Palace se stali jeho oficiálními fotografy a měli mj. výsadní právo fotografovat interiér i exteriér budovy.

53 MAD, S 226/1054.

54 BEVERIDGE, David R.: Dvořák, Novello, Alfréd Littleton a britské hudební festivaly: nově objevená korespondence, nové postřehy, *Musicalia. Journal of the Czech Museum of Music / Časopis Českého muzea hudby*, roč. 3, 2011, č. 1–2, s. 6–46, zde s. 7; Architect John L. Pearson, *1881–West Wood House, Sydenham London* [online], dostupné z: https://www.archiseek.com/1880-westwood-house-sydenham-london/#:~:text=1880%20%E2%80%93%20Westwood%20House,%20Sydenham,%20London.%20Architect:%20John%20L&text=Henry%20had%20made%20his%20fortune%20from%20Novello%27s%20the%20music%20publisher%20and%20Westwood [cit. 1. 4. 2026].

55 MBS, 9700; ČMH, F 2335; MAD, S 226/1054 (fotografie) a 5355 I1 (reprofotografie).

56 MAD, S 226/1053 a ČMH, Sp 4/2023.

57 ČMH, F 2335. Přípis Dvořákova bratra Josefa na averzu fotografie: „*Podobizna, kterou mě bratr Ant. daroval před odjezdem do Ameriky. Jos. Dvořák.*"

58 MAD, S 226/1061a, 5237 I1, 5353 I1, S 226/1061 b (reprofoto), 610 I1a (fotopohlednice), MBS, 9440.

59 MBS, E XXIII, 274.

60 MAD, S 226/1111.

61 MAD, S 226/1122.

62 MAD, S 226/1114.

jsme měli velkou radost zvlášť Tóna se nám všem líbil toť je hotový Amerikán.“[63] Starší sestra, Josefína „hraběnka“ Kounicová, je obdivně zmiňuje v dopise z 5. dubna 1893: „*Včera byla jsem o Emauzské pouti nahoře u maminky a tu mně okazovali Vaše fotografie, které jsou opravdu překrásné.*“[64]

II. Amatérské snímky Antonína Dvořáka

Kromě oficiálních portrétů obsahuje ikonografická sbírka i několik amatérských snímků ze života Antonína Dvořáka a jeho rodiny, které jsou pro nás obzvláště cenné, ačkoli jejich autorství zůstává v řadě případů neznámé. Některé z nich skladatel věnoval svým přátelům nebo známým (většinou na jejich žádost), výjimečně jej naopak přátelé obdarovali fotografií jako památkou na společně strávené chvíle. Dokládají také rozvoj amatérské fotografie v poslední čtvrtině 19. století, který byl umožněn vývojem fotografické techniky a který vedl k rozmachu fotografie jako zájmové aktivity i mezi laiky. Koncem 19. století tak amatérské fotografie nebyly již ničím výjimečným, jak dokládá i zmínka v dopisu Josefa Zubatého[65] Antonínu Dvořákovi do New Yorku z března 1895: „[…] *Fotografii Vašeho rodného domu snad obstará nám nějaký amatér.*“[66] A je to právě amatérský snímek, jenž zachycuje skladatele s neidentifikovanými osobami před jeho rodným domem v Nelahozevsi během jeho návštěvy okolo roku 1889. Jedná se o jedinou dochovanou fotografii Antonína Dvořáka pořízenou v jeho rodišti.[67]

Rovněž zmíněné turné na rozloučenou nedokumentují jen oficiální portréty, ale i vzácné momentky fotografované v exteriéru. V květnu 1892, kdy Dvořák zavítal se svými společníky v rámci turné na Vysočinu, byl neznámým fotografem zachycen nejprve na nádraží s manželkou Annou a dcerou Annou,[68] a poté uprostřed uvítacího sboru v Německém (Havlíčkově) Brodě.[69]

V rodinném kruhu

Dvořákova kariéra byla lemována úspěšnými premiérami děl, mnohými cenami a čestnými uznáními, s nimiž souvisela i rostoucí popularita. Objednávky skladeb pro hudební festivaly i nakladatele se jen hrnuly a Dvořák se tak čím dál častěji

63 MAD, S 76/1247.
64 Srov. *Antonín Dvořák. Korespondence a dokumenty*, op. cit., sv. 7, s. 54.
65 Josef Zubatý připravoval výstavu předních zástupců naší hudby v hudebním oddělení Národopisné výstavy.
66 Dopis Josefa Zubatého Antonínu Dvořákovi psaný v březnu 1895. Srov. *Antonín Dvořák. Korespondence a dokumenty*, op. cit., sv. 7, s. 389.
67 MAD, S 226/1102.
68 Z majetku Dvořákovy rodiny. Některých koncertů Dvořákova tria se zúčastnila i manželka Anna a na tomto koncertě byla výjimečně přítomna i dcera Anna.
69 MAD, S 226/1090.

↑ **The Dvořák Trio at the Railway Station** in Německý Brod (now Havlíčkův Brod) on 14 May 1892 / **Dvořákovo trio na nádraží** v Německém (Havlíčkově) Brodě dne 14. května 1892
From the right: Ferdinand Lachner, Engelbert Ambrož (a local teacher and member of the choral society Jasoň), Antonín Dvořák, Hanuš Wihan, the composer's wife Anna, his daughter Anna with a bouquet, and Josef Racek (conductor of the local choral society Jasoň, singing teacher, and director of the society that arranged Dvořák's concert). / Zprava: Ferdinand Lachner, Engelbert Ambrož (místní učitel, člen spolku Jasoň), Antonín Dvořák, Hanuš Wihan, Anna (manželka), Anna (dcera) s kyticí a Josef Racek (dirigent místního spolku Jasoň, učitel zpěvu a jednatel spolku pro uspořádání Dvořákova koncertu).
Photograph, unknown author. / Fotografie, autor neznámý.
Property of the Dvořák family. / Z majetku Dvořákovy rodiny.

uchyloval do klidu přírody na svém letním sídle na Vysoké u Příbrami (dnes vila Rusalka). Mohl zde komponovat, relaxovat na svých každodenních procházkách i pobývat ve své oblíbené zahradě obklopen milovanou rodinou. Do tohoto šťastného období můžeme dnes nahlédnout právě díky amatérské fotografii, jež nám uchovala momentky Antonína Dvořáka ležícího v trávě,[70] obklopeného svými dětmi[71] či stojícího před domem na Vysoké s dětmi a manželkou[72] nebo jen s dcerou Magdou.[73]

Autorem těchto amatérských fotografií byl pravděpodobně Dvořákův syn Otakar a jejich vznik je datován přibližně rokem 1902. Z jejich autorství však

70 ČMH, F 3015, Sp 15/2026; MAD, S 226/1067 (reprofotografie).
71 ČMH, F 3016; MAD, S 226/1095 (reprofotografie).
72 ČMH, F 3021; MAD, S 226/1096 (reprofotografie).
73 MAD, S 226/1099; ČMH, Sp 4/2023 a Sp 15/2026.

↑ **Antonín Dvořák with family and friends** on the staircase of the manor house of his brother-in-law Count Václav Kounic and his wife Josefína at Vysoká u Příbramě / **Antonín Dvořák s rodinou a přáteli** na schodech zámečku svého švagra hraběte Václava Kounice a jeho manželky Josefíny na Vysoké u Příbramě
From the left: the family friend Dr. Smělý, a physician; next to him, Antonín Dvořák; Anna Dvořáková in the striped dress; in front of her, her youngest daughter Aloisie; behind her, her daughters Anna and Magdalena; next to them, in dark dresses, Dvořák's nieces Jos. Hertanová and Mar. Štěpánková; beside them, his son Antonín. In the centre, in the white dress, Dvořák's sister-in-law Josefína Kounicová; next to her, her husband, Count Václav Kounic; their niece Z. Štěpánková; A. Klier; and Dvořák's son Otakar. Bottom row, from left: his sisters-in-law Terezie Koutecká and Klotilda Hertanová with her son Václav; his mother-in-law Klotilda Čermáková; H. Sládková and her daughter Otilie. / Zleva: MUDr. Smělý (rodinný přítel), Antonín Dvořák, Anna Dvořáková (v proužkovaných šatech), před ní nejmladší dcera Aloisie, za ní dcery Anna a Magda, vedle v tmavých šatech neteře Jos. Hertanová a Mar. Štěpánková, vedle ní syn Antonín. Uprostřed v bílých šatech švagrová Josefína Kounicová, vedle její manžel hrabě Václav Kounic, neteř Z. Štěpánková, A. Klier a syn Otakar. Dolní řada zleva: švagrové Terezie Koutecká a Klotilda Hertanová se synem Václavem, tchyně Klotilda Čermáková, H. Sládková a dcera Otilie.
Photograph by Josef Václav Sládek, Vysoká, summer 1894. / Fotografie, Josef Václav Sládek, Vysoká, léto 1894.
MAD, S 226/1094 a.

nelze vyloučit ani Josefa Václava Sládka, jenž často pobýval jako host na Vysoké a zároveň byl nadšeným amatérským fotografem s oblibou v momentní fotografii[74] a jedním z mála českých fotoamatérů, kteří fotili již v době mokrého kolodiového procesu.[75] Jeho nesporným dílem je fotografie pořízená v létě roku 1894 na schodišti zámku na Vysoké,[76] kde Antonín Dvořák s rodinou často navštěvoval svého švagra a švagrovou Václava a Josefínu Kounicovy. Na zámečku, jenž se nacházel

74 SCHEUFLER, Pavel: *Osobnosti fotografie v českých zemích do roku 1918*. Praha: Akademie múzických umění, 2013, s. 320.
75 SCHEUFLER, *Galerie c. k. fotografů*, op. cit.
76 MAD, S 226/1094a.

poblíž Dvořákova letního sídla, se muzicírovalo a občas se zde scházela Dvořákova širší rodina a přátelé, jak zachycuje zmíněná fotografie.

Podobný Sládkův amatérský snímek se podařilo dohledat ve Státním okresním archivu v Příbrami.[77] Pochází z léta 1894 na Vysoké a zachycuje širší rodinu Antonína Dvořáka s přáteli a příbuznými na trávníku rozcházející se od schodiště zámku. Soudě dle stejného oblečení portrétovaných, vznikl patrně v týž den jako výše zmíněná fotografie. Bohužel jsou portrétovaní zachyceni z velké dálky, tudíž lze s určitostí identifikovat pouze některé z nich.

Ke snímkům dokumentujícím volné skladatelovy chvíle patří též reprofotografie neznámého autora zpodobňující Dvořáka na zahradě před domem[78] asi kolem roku 1896.[79] Skladatel se levou rukou opírá o vycházkovou hůl – je možné, že se právě chystal na svou oblíbenou procházku.

Jiným způsobem výjimečná je fotografie Antonína Dvořáka hledícího z okna na chodbě domu č. p. 564 II v Žitné ulici.[80] V pozadí stojí jeho zeť Josef Suk, na kterého přes prosklenou verandu dopadá paprsek světla. Autora fotografie opět neznáme – mohl jím být Otakar Dvořák, nebo podnájemník Klotildy Čermákové, amatérský fotograf Antonín Schütz. Momentka je jedinečná nejen zachycením dílčího okamžiku v životě skladatele, ale je i jedinou dochovanou fotografií skladatele v domě, kde strávil většinu života se svou rodinou.

Dvořák na stereoskopické fotografii

Specifickou kategorii mezi amatérskými snímky Antonína Dvořáka tvoří několik stereofotografií.[81] Tato speciální fotografická technika zobrazení prostoru zažila v minulosti několik vln obliby, pro větší náročnost zpracování však vždy zůstávala spíše menšinovou záležitostí, jež se mnohdy pojila s fotografy-amatéry. Tak je tomu i v případě dvou stereoskopických fotografií Antonína Dvořáka, pořízených v New Yorku fotoamatérem Dr. Alfrédem Baštýřem[82] původem z Prahy. Z korespondence vyplývá, že Dvořákova rodina se s ním znala a stýkala – například v dopisu Terezie Koutecké zaslaném sestře Anně 14. května 1893 čteme: „*Se starým dr. Baštýřem*

77 SOA Příbram, NAD 1101.
78 Dvořákovo letní sídlo na Vysoké u Příbramě, dnes vila Rusalka.
79 ČMH, F 3019; MAD, S 226/1063 (reprofotografie).
80 MAD, S 226/1071.
81 Stereoskopická fotografie využívá skutečnosti, že prostorové vnímání je možno dosáhnout pořízením dvojice snímků, které jsou zaznamenány z míst vzdálených od sebe stejně, jako je vzdálenost lidských očí. Stereoskopické fotoaparáty mohly být menšího rozměru, protože obrázky se prohlížely v kukátkách. Při pohledu přes kukátko a přibližováním snímku vznikne trojrozměrný obraz.
82 Dr. Alfréd Baštýř (1865–1942), povoláním stomatolog, byl vášnivý fotograf, vynálezce, sběratel uměleckých děl a později i filmový fanoušek a herec. Jako fotograf-amatér nashromáždil obsáhlou sbírku stereoskopických snímků, které byly výjimečné snahou o zachycení momentu. Se svou manželkou Jenny rád cestoval a své zkušenosti pro vlastní stomatologickou praxi získával i v Americe. SCHEUFLER, Pavel: *Osobnosti fotografie v českých zemích, op. cit.,* s. 22.

jsem mluvila vyprávěl mě že je syn již v Americe že psal z Nového Yorku též že byl u Vás několikrat při dinner a. t. d. […].“[83] Přátelské kontakty zmiňuje i dcera Otilka („[…] *na návštěvu přišel dr. Baštýř.*”[84]) a minimálně někteří členové rodiny jej dokonce navštěvovali jako zubaře: „*Myslí si, že bych tak ráda šla k Dr. Baštýři pro ty slíbené fotografie ale nesmím, zapůjčil mi několik amerických psaní k opsání, když zde byla paní Štěpánková z Pardubic, přepisovala si je, líbily se jí – a nedala pokoj, až jsem jí je zapůjčila. Slíbila mi, že je přeloží a hned zašle – bylo to již včera 14 dní, ona nic neposílá a já nemohu bez nich k Baštýři ani pro fotografie, ani se zubem, který mne již delší čas bolí* […]“[85]

Cestovatel Josef Kořenský ve svých zápiscích zmiňuje, že Baštýř v New Yorku fotografoval, a dokonce zachytil příjezd lodi s Kořenským a Dvořákovými dětmi: „*Po odevzdání zavazadel jsme zase volni jako pták a opouštíme přístaviště za průvodu Dr. Baštýře, jenž tou dobou v New Yorku prodléval a jako pravý všudybyl příchod Havoly ve své fotografické kasetě zachytil.*“[86] Tato fotografie se bohužel nedochovala.

Baštýřovy stereofotografie Dvořákovy rodiny a přátel z New Yorku dnes existují dvě. Na první, jež byla pořízena na jaře roku 1893, je Antonín Dvořák se svojí manželkou Annou, dcerou Otilkou a synem Antonínem, dále sekretářem Janem Josefem Kovaříkem, paní domácí Siebert a její dcerou Sadie.[87]

Druhá stereofotografie pochází z léta téhož roku, byla pořízena někdy mezi 31. květnem a 3. červnem, před odjezdem na letní prázdniny do Spillville,[88] kdy do Ameriky v doprovodu tety Terezie Koutecké přijely z Prahy děti Anna, Magda, Otakar a Aloisie. Na této stereofotografii se nacházejí již všichni členové rodiny.[89]

Obě stereofotografie byly pořízeny na dvorku za domem, v němž Dvořákova rodina v New Yorku bydlela v letech 1892–1895,[90] a dochovaly se díky Josefu J. Kovaříkovi, který je popsal a přiložil k dopisu zaslanému Otakaru Šourkovi v březnu roku 1929. Z tohoto dopisu se též dozvídáme, že Antonín Dvořák se fotografoval nerad: „*Mistr se velice nerad nechal fotografovat a tyto obrázky, proti nimž tehdy nijak neprotestoval, vzal Dr. Baštýř a mistr, spokojen, že má zase celou svoji rodinu pohromadě, by snad býval spokojen se nechal fotografovat celý den.*“[91]

83 MAD, S 76/1252.

84 Dopis Otilie Dvořákové Dvořákovým do New Yorku, 7. listopadu 1894. Srov. *Antonín Dvořák. Korespondence a dokumenty*, op. cit., sv. 7, s. 273.

85 Dopis Terezie Koutecké neteři Otilce, 29. dubna 1894. MAD, S 76/1265.

86 VEJVODOVÁ, Veronika: Antonín Dvořák v zápiscích cestovatele Josefa Kořenského a česká společnost v Americe v roce 1893, *Musicalia. Journal of the Czech Museum of Music / Časopis Českého muzea hudby*, roč. 11, 2019, č. 1–2, s. 114–149, zde s. 143.

87 MAD, S 226/1093.

88 V této osadě ve státě Iowa Dvořákova rodina trávila léto 1893 na doporučení Josefa Jana Kovaříka, který zde žil se svou rodinou. Antonínu Dvořákovi se ve Spillville, kde se usadilo mnoho českých emigrantů do Ameriky, velmi líbilo.

89 MAD, S 226/1092.

90 Jedná se o dům č. 327 na východní 17. ulici. Dnes již nestojí.

91 NOVÁ, Kateřina – VEJVODOVÁ, Veronika: *Nejraději mne tituloval indiánem. Americké vzpomínky na Antonína Dvořáka*. Praha: Národní muzeum, 2016, s. 94.

↑ **Dvořák family in New York / Dvořákova rodina v New Yorku**
From the right: Antonín Dvořák, his daughter Otilie, Jan Josef Kovařík, his landlady Mrs Siebert and her daughter Sadie beside her. On the left is Dvořák's wife Anna and their son Antonín. / Zprava: Antonín Dvořák, Otilie (dcera), Jan Josef Kovařík, paní domácí Siebert a vedle ní její dcera Sadie, nalevo manželka Anna a syn Antonín. Stereoscopic photograph by Dr. Alfréd Baštýř, New York, 1893. / Stereofotografie, Dr. Alfréd Baštýř, New York, 1893. MAD, S 226/1093.

Dochovaly se též tři reprofotografie[92] Dvořákovy rodiny na schodech před domem pořízené také v létě nebo na podzim roku 1893, buď před odjezdem, nebo po příjezdu ze Spillville. Soudě dle dochovaného přípisu[93] na jedné z nich však nelze vyloučit, že se původně jednalo též o stereofotografii od Alfréda Baštýře.

Soubor amatérských snímků uzavírají fotografie[94] a stereofotografie[95] pořízené na zahradě domu Josefa Suka a jeho manželky Otilie, rozené Dvořákové, v Křečovicích. Zachycují Dvořáka s jeho chotí Annou a vnukem Josefem Sukem v létě roku 1902. Velmi pěkný kolorovaný exemplář této momentky je uložen v Městském muzeu v Sedlčanech[96] a zajímavý je též akvarel zhotovený dle této fotografie v ateliéru Langhans.[97] Autorem snímku byl pravděpodobně syn Antonína Dvořáka Otakar.

92 MAD, S 76/1091 a, b; 1810 I1 a.
93 MAD, S 226/1091 a. Přípis: „*foto: Dr. Baštýř z Prahy*".
94 ČMH, F 3024; MAD, S 226/1100 (tisk).
95 ČMH, Sp 23/2026.
96 Městské muzeum Sedlčany, inv. č. Su 99.
97 ČMH, S 272/F80.

Smrt a poslední rozloučení

Antonín Dvořák zemřel krátce po poledni 1. května 1904 ve svém pražském bytě v kruhu rodiny (dle oficiální diagnózy na mozkovou mrtvici, poznatky moderní medicíny však jako pravděpodobnější příčinu smrti naznačují plicní embolii po dlouhodobém klidu na lůžku). Několik fotografií skladatele v rakvi[98] (v různých formátech) se díky dochovaným negativům[99] podařilo autorsky přiřadit Janu Mulačovi.

Pohřeb Antonína Dvořáka se stal celospolečenskou událostí. Velkorysých organizačních příprav se zúčastnily významné instituce jako Česká akademie pro vědu a umění, Filosofická fakulta Univerzity Karlovy, hlavní město Praha, Umělecká beseda, Společnost Národního divadla, Pražská konzervatoř a skladatelova rodina. Na samotný pohřeb, který se konal 5. května, dorazily tisíce lidí. Dvořákova rakev byla nejprve na několik hodin vystavena v kostele sv. Salvátora.[100] Poté byl vypraven organizovaný průvod na vyšehradský hřbitov. Dozvukem pohřebních obřadů byla smuteční mše, která se konala 7. května v Týnském chrámu. Sólisté, orchestr a sbor Národního divadla na ní provedli Mozartovo *Requiem*.

Díky sérii fotografií[101] od neznámého autora lze sledovat průběh pohřebního procesí. Trasa vedla po Františkově (dnes Smetanově) nábřeží k Národnímu divadlu, kde se průvod na chvíli zastavil. Z balkónu Národního divadla zazněla část Dvořákova *Requiem* v podání orchestru a sólistů Národního divadla. Poté průvod pokračoval Ferdinandovou (dnes Národní) třídou, Jungmannovou ulicí, přes horní část Karlova náměstí až ke kostelu sv. Ignáce, dále kolem budovy technické univerzity dolní částí náměstí do Vyšehradské ulice a na Vyšehrad, na jehož hradbách hořely smuteční ohně. Některé z fotografií se dochovaly v originále, jiné v podobě dobových pohlednic.[102]

Závěr

Antonín Dvořák žil v období prudkého rozvoje fotografické techniky. Dochované snímky, pořízené od jeho sedmadvacátého roku až do závěru života, tak reprezentují zajímavý soubor nejen z hlediska skladatelova života, ale i samotného vývoje fotografie od počátečních aranžovaných kompozic a ateliérových portrétů, přes módní vlnu stereoskopické fotografie až k amatérským přirozenějším momentkám zachycujícím jej v běžném životě. Dedikace na těchto fotografiích, vzpomínky

98 MAD, S 226/1075 b, 531 I1, 6050 I1 a, b, 6467 I1, 6466 I1, S 226/1075 a (reprofoto synovce Josefa Mulače).
99 ML–PNP LA, inv. č. 44603 a 44718.
100 Reprofotografie katafalku je v majetku dědiců Antonína Dvořáka.
101 MAD, S 226/1142–1145, 534 I1 a–d, 1790 I1 a, b, 5361 I1 a–h; ČMH, b. č.
102 MAD, S 226/1141, 532 I1 a–e, 533 I1, 535 I1–536 I1, 6056 I1 b, 6839 I1 a, b.

↑ **Antonín Dvořák's funeral procession** in the southwestern part of Charles Square. The hearse is in the foreground. / **Pohřební průvod Antonína Dvořáka** v jihozápadní části Karlova náměstí. V popředí pohřební vůz. Photograph, unknown author, Prague, 5 May 1904. / Fotografie, autor neznámý, Praha, 5. května 1904. MAD, 534 I1 d.

rodiny a současníků i zmínky v korespondenci dokreslují obraz jeho osobnosti, společenské prestiže, oficiálních i přátelských kontaktů a zájmů a představují další unikátní zdroj informací pro pochopení skladatelovy osobnosti v její celistvosti.

Výsledkem prezentovaného výzkumu je specializovaná databáze shromažďující veškerá dosud známá fotografická vyobrazení skladatele na jednom místě. Databáze může zároveň sloužit jako východisko pro další bádání – jak v oblasti života a díla Antonína Dvořáka, tak v oblasti dějin fotografie. Databáze obsahuje 215 fotografií, známých i dosud nepublikovaných. Za podstatná lze považovat zjištění o významném podílu 28 amatérských fotografií i několika stereofotografií. Nově je shrnuta tvorba anglických fotografických ateliérů ve vztahu k Dvořákovým pobytům a dochované korespondenci navazující na recentní práce. Vzhledem k tomu, že následné rešerše přinášejí další zjištění, bude databáze v budoucnosti nadále upravována a doplňována.